

copyright © 2007

soulsaver.hr, Marulićev trg br. 17, HR 10000 Zagreb

izdavač

soulsaver.hr

euroliber, Trg Mihovila Pavlinovića 1, 21000 Split

tisak

DeVeDe, Zagreb, Jankomir

naklada

2000 kom

prijevod i lektura

Željka Hrg

design naslovnice

Dieter Otten

prijelom

Mario Kushner

urednik

Christoph Krumm

John Lennox

David Gooding

Tko vjeruje, mora misliti



EURO LIBER

:: O autorima

Prof. dr. David Gooding, redovni profesor starozavjetnog grčkog na Queen's University u Belfastu, član je Kraljevske irske akademije. Profesor Gooding traženi je učitelj Biblije i u tu svrhu putuje u mnoge zemlje. Uz akademska djela, autor je i životnih i korisnih izlaganja o Evanđelju po Luki, Djelima apostolskim i Poslanici Hebrejima.

Prof. dr. John C. Lennox član je istraživačkog tima na Green Collegeu Sveučilišta u Oxfordu te na Whitefield institutu. Autor je brojnih akademskih djela s područja matematike i često putuje u mnoge zemlje kako bi držao predavanja o matematici, apologetici i Bibliji.

:: Sadržaj ::

PREDGOVOR.....	7
PRIRODNA ZNANOST I VJERA U STVORITELJA.....	9
BIBLIJA I MOJA NADA U BUDUĆNOST.....	19
AKO POSTOJI BOG, ZAŠTO MNOGI LJUDI TAKO STRAŠNO PATE?.....	27
PROBLEM BOLI.....	43

soulsaver.hr

PREDGOVOR

::

Ova knjiga sadrži više članaka Davida Goodinga i Johna Lennox, koji su izvorno objavljeni u raznim ruskim časopisima: u *Poisku* ("Potraga"), časopisu Akademije znanosti, *Literaturnaja Gazeta* ("Književni časopis") i drugima. Nekim poznanicima članci su se učinili korisnima pa su nas zamolili da ih objavimo i na njemačkome kako bi bili dostupni širem krugu čitatelja. Za njemačko izdanje članci su malo prerađeni, no ipak molimo čitatelje da se s vremena na vrijeme prisjete da se izvorno radilo o napisima za časopise, sa svim posljedičnim ograničenjima što se tiče dužine, stila, itd. Nadamo se da će se na njemačkome govornom području opravdati u mnogim situacijama.

Prvo izdanje ove knjižice pokazalo se višestruko korisnim za više od pola milijuna čitatelja. Mnogi od njih su nam pisali i izvještavali o poteškoćama koje su im stajale na putu prihvaćanja kršćanske poruke. Ovo izdanje otvoreno i iskreno postavlja neka od tih pitanja i želi pokazati da te teškoće nisu nepremostive i da postoji intelektualno prihvatljiv put k Bogu: kroz osobnu vjeru u Isusa Krista.

David Gooding, Belfast
John Lennox, Oxford
1998.

PRIRODNA ZNANOST I VJERA U STVORITELJA



Raširena predodžba da relativno malo prirodoznanstvenika vjeruje u Boga je pogrešna. Novija anketa (1996.), objavljena u prirodoznanstvenom časopisu "Nature" pokazuje: od 1000 znanstvenika u SAD-u, njih 40% ne samo da vjeruje u Boga, već u osobnog Boga koji odgovara na molitvu. Takvo ispitivanje mnijenja provedeno je na potpuno isti način i 1916. godine. Razmjeri se u zadnjih 80 godina zapravo nisu promijenili, osim što danas vjeruje nešto manje fizičara, ali zato nešto više biologa nego tada. Jedan od tri fizičara nobelovca iz 1998. aktivni je kršćanin.

Rezultat ankete ne bi nas trebao iznenaditi. Jer, konačno, vjera u stvoritelja tvorila je ishodište moderne znanosti. Jedan od najistaknutijih povjesničara našega stoljeća, Sir Alfred North Whitehead, o tome je rekao: "Ljudi su počeli znanstveno istraživati jer su u prirodi očekivali zakone, a zakone su očekivali u prirodi jer su vjerovali u zakonodavca." Vladalo je uvjerenje da je Bog stvorio uređen svijet i da taj red može shvatiti razumno ljudsko biće, koje je i samo stvoreno na sliku i priliku Božju. To je uvjerenje motiviralo mnoge istaknute veličine znanosti kao što su Kepler, Pascal, Boyle, Newton, Faraday, Mendel, Pasteur, Kelvin i Clark-Maxwell. Svi bi se oni složili s Einsteinom, koji je rekao: "Znanost bez religije je kljasta, religija bez znanosti je slijepa."

Svi znanstveni napori temelje se na racionalnoj shvatljivosti svemira. No mi smo toliko naviknuti na pouzdanje u važnje verbalnih i matematičkih ideja da ponekad previđamo kako to predstavlja nepremostiv problem za ateizam. Ateizam je vezan za matemačku filozofiju po kojoj su prirodne sile, koje su odgovorne za postojanje svemira i razumne inteligencije, slijepi i besciljni pa se sve zapravo može svesti na atome u nasumičnom gibanju. Profesor Haldane, u stvarnosti i sam ateist, davno je priznao problem: "Kada bi moje misaone procese određivalo samo kretanje atoma u mozgu, ne bih imao osnove za pretpostavku da su moja uvjerenja istinita. Osobito ne bih imao osnove za pretpostavku da se moj mozak sastoji od atoma." Drugim riječima, kako možemo (u znanosti i svim drugim područjima) vjerovati mislima, ako su one samo rezultat slučaja? Na taj način dosljedan materijalistički znanstvenik ruši temelj svoje znanosti. Kao što je to izrazio C. S. Lewis: "On je kao netko tko pili granu na kojoj sjedi."

Einsteinova zapažanja bacaju više svjetla na to pitanje: "Uvjerenje da je svemir sa svime što postoji shvatljiv ljudskom umu i da su zakoni koji u njemu vrijede racionalni spada u područje religije. Ne mogu zamisliti znanstvenika koji ne dijeli to duboko uvjerenje." Tako ni vjera u racionalnog stvoritelja nije nimalo apsurdna, već se potpuno slaže s našim zapažanjem reda u svijetu.

"U početku stvori Bog nebo i zemlju." Taj poznati početak Biblije posebno bi trebao fascinirati znanstvenike. Jer biblijska tvrdnja da je svemir imao početak potpuno je suprotna zastarjelim marksističkim teorijama i nalazi značajnu potporu u novijim znanstvenim radovima. Javna fascinacija podrijetlom dobrim se dijelom, naravno, svodi na poplavu objavljenih radova koji sadrže razne znanstvene pokušaje razumijevanja samog pojma početak. Najpoznatiji takav pokušaj je možda knjiga Stephena Hawkinga "Kratka povijest vremena". Iako Carl Sagan u predgovoru opisuje Hawkingovu knjigu kao knjigu o "Bogu ... ili možda o nepostojanju Boga", sam Hawking je pisao: "Sadašnja razina našega znanja u potpunom je suglasju s tezom da postoji biće koje je odgovorno za fizikalne zakone."

Jedan aspekt početka, koji je privukao toliko znanstvene pozornosti, je nevjerojatno fino ugođena ravnoteža fundamentalnih sila. Poznati fizičar Paul Davies opisuje, naprimjer, kako ravnoteža između sile teže i slabe nuklearne sile mora biti ugođena s točnošću $1:10^{40}$ da bi nastao naš svijet. Radi se, kaže on, o točnosti kakva bi trebala snajperistu da pogodi cilj veličine 1 cm, koji se nalazi na drugom kraju promatranog svemira, udaljenom 20 milijuna svjetlosnih godina! Njegova reakcija: "Teško se oteti dojmu da nešto postoji – neki utjecaj, koji nadilazi prostor-vrijeme i ograničenja relativističkoga kauzaliteta – što je pri nastanku svemira imalo pregled nad cijelim svemirom i tako upravljalo svim kauzalno neovisnim dijelovima da su eksplodirali skoro jednakom ener-

gijom i u isto vrijeme, a pritom ipak nisu bili tako točno usklađeni da bi spriječili malene, neznatne nepravilnosti, koje su na koncu oblikovale univerzum i – nas.

I Sir Fred Hoyle izgleda vjeruje u "superinteligenciju" koja svime upravlja. "Univerzum je očito dogovorena stvar. Ima previše toga što je naizgled nastalo slučajno, ali nije. Razumno tumačenje činjenica upućuje na to da je neka superinteligencija žonglirala s fizikom, biologijom i kemijom i da u prirodi nema spomena vrijednih slijepih sila.

Možda najvažnije slaganje između znanosti i Biblije povezano je s metodom stvaranja. Naravno da Biblija nije prirodoznanstveni udžbenik. Ona nam mnogo više govori o svrsi stvaranja (odgovor na pitanje: "Zašto?") nego o procesu stvaranja (odgovor na pitanje: "Kako?"). Unatoč tome, daje važan doprinos pitanju: "Kako?". Knjiga postanka opisuje stvaranje i organiziranje svemira tijekom niza "dana". Na tom mjestu mnogi Knjigu postanka ne smatraju više ozbiljnim povijesnim svjedočanstvom jer misle kako prikazuje stvaranje kao događaj koji je trajao sedam dana i time je u konfliktu s njihovim predodžbama o starosti Zemlje. Pažljivo proučavanje Knjige postanka pokazuje, međutim, da se radi o genijalnom povijesnom svjedočanstvu. Razmotrimo li raspon značenja riječi "dan" u tekstu, uz izostanak određenog člana u hebrejskome (za prvih pet dana), pojavljuje se određeni broj legitimnih alternativnih tumačenja, uključujući i mogućnost da je između pojedinih dana

trajalo nespecificirano vremensko razdoblje, u kojemu se razvio potencijal što ga je Bog dao na taj dan. To je zanimljiva tema, ali ovdje nemamo dovoljno prostora da bismo je dalje razvijali.

Ono važno bi, dakle, prema Bibliji bilo ne starost svemira, već ono što je nastalo u svakom koraku stvaranja. U svaki korak uvodi nas izraz: "I reče Bog". Ta se ideja ponavlja i naglašava u Novome zavjetu: "U početku bijaše Riječ ... i Riječ bijaše Bog ... Sve je po njemu postalo ..." (Ivan 1,1-3); "Vjerom spoznajemo da su svjetovi oblikovani riječju Božjom, tako što ovo vidljivo nije postalo od nečeg pojavnog" (Heb 11,3). Riječi su nositelji informacija, a Biblija tvrdi da je dotok informacija (i energije) dio procesa stvaranja. Ta je tvrdnja fascinantna u svjetlu relativno nedavno otkrivene činjenice da se, primjerice, živa stanica ne sastoji samo od materije, već od materije koja je izuzetno složeni prenositelj informacija. Ako Biblija nije Božja riječ, već primitivna izmišljotina kako neki misle, onda zaista postoji realan problem kako objasniti na koji je način Biblija došla do tako dubokih spoznaja, koje su u takvom suglasju sa znanstvenim razumijevanjem.

Temeljno je pitanje biologije odakle potječe genetska informacija. Biblijski se odgovor slaže s našim iskustvom, a ono nam govori kako je izvor informacija inteligentan stvoritelj. Ako se, međutim, negira postojanje stvoritelja, postoji samo jedna logična alternativa, koju zastupa materijalizam: materija posjeduje unutarnju sposobnost samoorganizacije i time gradnje bezbrojnih složenih oblika života kakve

poznamo. Sama znanost dovodi tu teoriju u pitanje.

Priznajem da su proračuni matematičke vjerojatnosti, kao što je poznato, teški, no unatoč tome i dalje stoji činjenica da protiv hipoteze samoorganizacije govore ozbiljne naznake. To je iz mnogih izvora pokazano u knjizi Deana Overmansa "A Case Against Accident and Self Organisation" (1998.). Knjiga, primjerice, sadrži proračune Sir Freda Hoylea i Chandre Wickramasinghea, koji pokazuju: vjerojatnost da se jedna jedina bakterija sama sastavila slučajnim postupkom iznosi otprilike $1 : 10^{40.000}$ (procjenjuje se da u cijelom svemiru postoji ukupno samo 10^{80} protona). Hubert Yockey, autor utjecajne knjige "Information Theory and Biology" kaže da je Hoyle preoptimističan i dolazi do zaključka: "Život jednostavno nije nastao slučajno." I Sir Francis Crick, suotkrivač strukture DNK u obliku dvostruke spirale, je rekao: "Poteškoće s nastankom života toliko su brojne da se čini kako se radi o čudu."

U svojoj knjizi "Postanak vrsta" Charles Darwin je pisao: "Kada bi se moglo dokazati da postoji nekakav složeni organ koji nije mogao nastati nizom malih, susljednih promjena, moja bi teorija potpuno propala. Michael Behe pokazuje u svojoj knjizi "Darwins Black Box" (1997.) da u prirodi postoji mnogo molekularnih strojeva koji posjeduju takvu "nesmanjivu složenost". Takav je primjer nevjerovatno mali električni motor kroz koji mogu plivati bakterije. Za nastanak takvog stroja ne može se dati

darwinističko objašnjenje, čak ni teoretski, smatra Behe. Osim toga, prof. Siegfried Scherer, mikrobiolog na Tehničkom univerzitetu u Münchenu, izračunao je da vjerojatnost evolucijskog nastanka takvog motora – pa čak i malo primitivnijeg – u cijeloj Zemljinoj povijesti iznosi $1: 10^{29}$, dakle nezamislivo je mala.

Protiv zamisli da genetska informacija potječe iz inteligentnog izvora postoji otpor. Neki se znanstvenici boje da je to antiintelektualna pozicija koja priziva u pomoć Boga, tj. Bogom se služi kao objašnjenjem za sve što smo prelijeni objasniti materijalističkim znanstvenim sredstvima. Ti se znanstvenici boje da bi to moglo dokrajčiti znanost. No taj je strah neopravdan, kao što pokazuju sljedeći primjeri:

1. Pomislite na otisnute riječi na papiru. Kemijskim ispitivanjem papira i boje ne može se uopće otkriti da riječi sadrže poruku. Zamisao da je netko razvio oblik slova je "rupa" u objasnidbenim mogućnostima kemije i fizike ("singularitet" ili "diskontinuitet" su možda bolji, manje emocionalni pojmovi). Mogli bismo je čak nazvati "dobrom" rupom jer nas navodi na tražanje za objašnjenjem na višoj razini, u obliku inteligentnog unosa podataka od strane tiskara. Dobitnik Nobelove nagrade Sperry na sljedeći je način opisao slabu stranu redukcionističkih objašnjenja: "Značenje poruke ne može se naći u kemijskom sastavu papira i boje."

2. Što god mislili o potrazi za izvanzemaljskom inteligencijom, u koju su znanstvene organizacije uložile milijunske svote, iz toga ipak proizlazi vrlo zanimljivo pitanje: po čemu se može raspoznati da primljeni signal potječe iz inteligentnog izvora i da se ne radi samo o slučajnom pozadinskom šumu radijske emisije? Navodi se argument da se inteligentan pošiljatelj barem *može* raspoznati. Razlog je ne samo to što bi inteligentna poruka bila uređena, već bi iskazivala onu vrstu složenosti koja je karakteristična za jezik. Stoga bi se poruka, čak i kada bi potjecala od izvanzemaljske inteligencije, mogla znanstveno raspoznati po tipu složenosti. Yockey uspoređuje složenost DNK s pisanim jezikom i kaže: "Važno je razumjeti da ne izvodimo zaključke po analogiji. Sekvencijska hipoteza (da DNK u biti funkcionira kao knjiga) može se direktno primijeniti na protein i genetski tekst kao i na pisani jezik i stoga matematički tretirati na isti način."

Ako je to slučaj, mogli bismo se, naravno, zapitati: zašto se argument koji priziva u pomoć Boga smatra neznanstvenim iako postulira inteligentan izvor (stvoritelja) da bi objasnio podrijetlo specifične složenosti DNK? Zašto se potpuno isti argument smatra znanstvenim (a ne tretira vanzemaljsko podrijetlo kao nužno zlo!), kada postulira inteligentan izvor za poruku iz svemira? Ta nedosljednost otkriva

gdje zapravo leži problem: na razini filozofije koja je u pozadini znanosti.

Svjetski poznati genetičar Richard Lewontin s Harvardskog sveučilišta zadivljujuće je iskren kada kaže: "Naša spremnost da prihvatimo znanstvene tvrdnje koje proturiječe zdravom razumu ključ je razumijevanja stvarne borbe između znanosti i nadnaravnoga. Stavljamo se na stranu znanosti unatoč očitoj besmislenosti njezinih konstrukcija ... unatoč toleranciji znanstvene zajednice prema nedokazanim bajkama, jer smo se unaprijed odlučili za ... materijalizam. Nije da bi nas znanstvene metode nekako navele na to da prihvatimo materijalističko objašnjenje vidljivoga svijeta, baš suprotno: budući da prednost dajemo materijalističkim uzrocima, prisiljeni smo stvarati istraživačku metodologiju i niz pojmova koji proizvode materijalistička objašnjenja, bez obzira na to koliko su ona suprotna spoznajama ili koliko mistično mogu zvučati neupućenima. Materijalizam je nadasve apsolutan jer ne trpi božansko." (1997.)

Ta izazovna izreka prominentnog člana znanstvenih krugova daleko je od rasprostranjenog naivnog mišljenja da je znanost nepristrana i bez predrasuda slijedi rezultate eksperimenata, ma kamo oni vodili. Za Lewontina naprije dolazi materijalizam, a onda slijedi znanost. No ako je znanost usmjerena tako da nikada ne dolazi u opasnost da otkrije božji trag, onda ga zaista nikada neće ni otkriti. No pritom ostaje otvoreno pitanje postoje li uopće božji tragovi? A upravo to se osporava temeljem te teorije!

Božji tragovi postoje. Biblija nas zapravo informira da postoje barem tri razine na kojima Bog intervenira u prirodi. Ponajprije činjenica da On "sve nosi svojom snažnom riječju" (Hebrejima 1,3); bez toga bi cijeli svemir prestao postojati. Stoga je cijeli svemir svojevrstan Božji otisak: ljepota i raznovrsnost i red u njemu pokazuju Božju divotu. Osim toga, Bog se u određenim trenucima služi spojem uzroka i djelovanja kako bi na osobit način pokazao svoju moć, kao onda kada je razdvojio Crveno more pomoću jakog vjetrova da bi omogućio izlazak iz Egipta. Na koncu, tu su i one pojave kada Bog uvodi nešto sasvim novo, što se ne može objasniti u okviru prethodno djelujućih prirodnih procesa. Tu spada postupno davanje informacija (i energije) pri stvaranju, ali osobito pri očovječenju, koje se opisuje kako slijedi: "I Riječ je tijelom postala i prebivala među nama" (Ivan 1,14), kao i pri Isusovu uskrsnuću. Vjera u Boga stvoritelja daleko je od toga da bude prepreka znanosti, nego je ispunjava, kao i cijeli život, novom vitalnošću. Jer činjenica da sam stvoren na sliku Božju pridaje meni i svakom čovjeku beskrajno veliku važnost. U potpunoj suprotnosti s beznađem ateizma Biblija nudi vjerodostojnu i zadovoljavajuću nadu u budućnost, meni kao pojedincu i svijetu u cijelini. Ta je nada tema sljedećeg poglavlja.

BIBLIJA I MOJA NADA U BUDUĆNOST

::

Godine 1991. profesor Stephen Hawking s Cambridgea održao je predavanje o darvinizmu pod naslovom "Budućnost svemira". U njemu nas podsjeća da će se za 5 milijardi godina potrošiti unutar-nje gorivo našeg Sunca. Sunce će se razviti u crvenu zvijezdu divovskih dimenzija, koja će u tom procesu progutati Zemlju. Hawking se nada da će čovječanstvo do toga vremena osigurati svoje preživljavanje vještinom međuzvjezdanog putovanja. Znanost, kojoj zahvaljujemo ogroman tehnološki napredak, na taj način, paradoksalno, dovodi u pitanje taj napredak zvonjavom posmrtnih zvona za Sunčev sustav.

Neki bi mogli navesti sljedeći argument: ako će smrt sunca nastupiti tek za 5 milijardi godina, onda se ipak isplati uložiti truda u napredak. Slažemo se, ali to ostavlja otvorenim mnogo važnije pitanje o smislu za svakog pojedinca. Postoje mnoge utopističke političke i socijalne teorije koje nas pozivaju na podnošenje žrtve i rad za divan, budući raj koji će doći jednoga dana. Iste teorije proriču da ljudi ove generacije nikada neće moći uživati u tom raju jer će prije toga umrijeti. Što to znači meni i mojim bližnjima, kao i mnogim milijunima ljudi prošlih generacija?

Znanost sama sigurno – zbog svoje prirode – ne može odgovoriti na ta pitanja. No ako postoji Bog stvoritelj, kao što smo ustvrdili u prethodnom poglavlju, čije tragove možemo pronaći u elementarnim

obilježjima svemira – onda nije nelogična zamisao da bi on mogao biti zainteresiran za stupanje s nama u vezu i pritom nam želio objasniti razlog našeg postojanja. Uvjeren sam da je upravo to učinio u Bibliji. Biblija nam govori da je čovjek "stvoren na sliku i priliku Božju" da bi na odgovoran način sebi potčinio Zemlju (Postanak 1). Bog je stvorio čovjeka sa sposobnošću da putem Krista stvori osoban i individualan odnos s Bogom (Ivan 1,12), koji nadilazi smrt (Luka 23,43; Filipljanima 1,23). Ljudi koji se uzdaju u Krista, iako su pali i još su grešni (1. Ivanova 1,8), predodređeni su da budu suobličeni slici Božjega Sina (Rimljanima 8,29). Oni će jednoga dana zajedno s njime upravljati otkupljenim i novim stvorenjem (Hebrejima 2,5ff). Takvom gledištu bez daljnjega treba dati prednost pred mračnim pesimizmom ateizma. Ateizam je obesčastio čovjeka time što ga je ponizio do beznačajnog nusprodukta slučajnih sila. Te slučajne sile čak ni ne znaju da su stvorile čovjeka i nisu ni svjesne da ga nakon nekoliko kratkih godina puštaju da padne u vječnost ništavila.

Biblijskom gledištu očito treba dati prednost i pred idejom da je materijalni svemir u osnovi zao, a naša je zadaća zapravo pobjeći u neosobnu nirvanu. Biblija potvrđuje da je materija dobra i obećava nam da će Zemlja na koncu biti obnovljena i onda služiti svrsi za koju je izvorno stvorena. Biblija nam time daje nadu da ljudski napredak nije besmislen (Rimljanima 8,21). U području međunarodnih odnosa bit će, povrh toga, ispunjeno obećanje koje je jednom

od Boga dobio prorok Mihej. To obećanje apelira tako neodoljivo na ljudsko srce, da ga je OUN preuzela kao svoj krajnji cilj: "Svoje će mačeve prekovati u ralice, a svoja koplja u radne srpove. Narod na narod neće mača dizati niti će se više za rat vježbati." Na to je mislio Isus kada je svoje apostole učio molitvi: "Neka dođe kraljevstvo tvoje. Neka bude volja tvoja, kako u Nebu tako i na zemlji." Ta se velika zadaća neće ispuniti postupnim poboljšanjem društva, već ponovnim dolaskom Isusa Krista (Matej 26,64; 2. Solunjanima 1,7ff).

Jedna stvar, koja me uvjerava da ta nada nije još jedan primjer egzotične utopije, činjenica je da se ona temelji na stvarnosti. Ta nada prije svega ozbiljno shvaća osjećaj za moral, o kojemu ovise naše najviše vrijednosti. Biblija nas uči da taj osjećaj u konačnici dolazi od Boga, našega stvoritelja, i pritom se raduje posljednjem sudu, na kojemu će se ispraviti sve zemaljske nepravde. Mogli biste pomisliti da bi takve izgledе morali pozdraviti svi ljudi. No to nije tako. Milijuni ljudi nadaju se da to nije istina iz sljedećeg razloga: svima nam je jasno da nisu svi nevini glede bezakonja. Griješili smo i zato nam pomisao na posljednji sud sigurno nije privlačna. Mnogi bi rado podijelili mišljenje s Lucreciusom, pjesnikom antičkog Rima. On je vjerovao da je znanost dokazala kako ne postoji život poslije smrti te stoga ni posljednji sud. I u to ljudi vjeruju, iako je ta lažna nada ljude osudila na pesimističko gledište da se životne nepravde nikada neće ispraviti.

Neki navode argument da je nada u posljednji sud rezultat nerealnih želja. Ako zaista postoji Bog kojemu je stalo do pravde, zašto već davno nije intervenirao i dokrajčio bezakonje? Tu se ponovno pokazuje zdravi realizam Biblije. Biblija pokazuje da svijet nije samo stroj, koji se u slučaju kvara može ponovno popraviti primjenom odgovarajuće tehnologije. Upravljanje Zemljom otvara na različitim razinama beskrajna pitanja morala i istine. A ako odbijamo postaviti si ta pitanja i naći zadovoljavajuće odgovore, onda ne možemo doseći raj.

Stoga su osuđeni na propast svi pokušaji rješavanja suvremenih problema traženjem odgovora u astrologiji, okultizmu ili nadosjetilnom. Astrologija i spiritizam trebali bi upozoriti ljude na opasne i štetne situacije kako bi ih mogli izbjeći. Njihova uloga nije pomaganje ljudima u moralnom napretku. U stvarnosti bi prije mogli spriječiti takav napredak. Postoji još nešto što treba uzeti u obzir. Konačni autoritet koji stoji iza morala isti je osobni stvoritelj koji stoji iza fizikalnog svemira. Zbog toga nema konačne nade u pravednost, mir i sreću dok se naš svijet ne pomiri s Bogom. Glavni je problem u tome što smo svoju slobodnu, od Boga dobivenu volju iskoristili da bismo se pobunili protiv Boga, zanijekali ga i odbili. "Svaki svojim putem je hodio", kako opisuje Biblija (Izaija 53,6). Ukratko, mi smo grešnici. Zato možemo biti zahvalni što se Bog nije umiješao da bi uništio zlo, već nam daje vremena da se obratimo, potra-

žimo oprost stvoritelja i pomirimo se s njim (2. Petrova 3,9).

No Bog nam ne zapovijeda samo da se obratimo. On nam nudi oprost, istinski oprost koji omogućuje da se sa sobom i budućnošću suočimo bez straha. Božji oprost nije površno umirivanje da naši grijesi nisu važni pa ih možemo jednostavno zaboraviti. To bi bilo apsurdno. Kada bi grijeh sada bio beznačajan, onda bi to bio i u budućnosti. Kada grijeh, koji je posljedica moje osobne odluke, ne bi imao značenja, onda ni bilo koja druga moja odluka ne bi imala nikakva značenja. Na koncu bih bio sveden na "ništa". Na takvoj osnovi ne mogu se održati nikakve trajne vrijednosti, niti se može sagraditi raj. Ako smatram da me kao čovjeka treba uzimati ozbiljno, onda se i moji grijesi moraju uzimati ozbiljno. To znači da se u konačnici apsolutne vrijednosti Božjeg zakona moraju očuvati pod prijetnjom kazne sadržanom u zakonu. Ako to, međutim, znači – a tu leži temeljno pitanje – da sam osuđen na kaznu i snošenje posljedica za svoje grijehе, onda je jedno sasvim jasno: ne mogu se nikako nadati dolasku u neki budući raj.

Biblijska nada u spasenje pojedinca i obnovu Zemlje oslanja se na činjenicu da Bog ima odgovor na temeljni problem ljudskoga grijehа. Zbog svoje ljubavi prema čovjeku sam je sišao na Zemlju. Bog, koji je po svojoj Riječi stvorio svijet, sam se "ukodirao" u čovječanstvo. "I Riječ je tijelom postala i prebivala među nama" (Ivan 1,14). Isus Krist je očevočeni Bog. Trpio je, i umro na križu, i sam podnio

kaznu propisanu zakonom. To znači da ljudi koji se obrate i uzvjeruju u njega kao svoga Gospodina i Spasitelja dobivaju trenutni i potpuni oprost, koji odgovara Božjoj pravednoj naravi (Ivan 3,16; Rimljanima 3,21-26). Takvi se ljudi mogu radovati Božjem obećanju da će pri Kristovu drugom dolasku čovjek uskrsnuti zajedno s njim i proslaviti se (1. Korinćanima 15; Filipljanima 3,20-21).

Ne bi nas trebalo iznenaditi što događaj na križu nadilazi naše ljudsko razumijevanje. Pomislimo samo na poteškoće na koje nailazimo i u jednostavnijim primjerima kao što su npr. sila teža ili svjetlost. Kao i kod pojave svjetlosti ne moramo, međutim, potpuno razumjeti Božje djelovanje da bismo ga mogli doživjeti.

Dok čeka na obraćenje ljudi, naglašava Biblija, Bog neće dopustiti da ljudska pobuna i nedostatak suradnje zauvijek zaustave njegov plan za oslobođenje Zemlje od okova zla, bezakonja i patnje (Rimljanima 8,21). Zašto bi on to dopustio? Biblija objašnjava da će Bog konačno posegnuti za silom da bi odstranio zlo i uspostavio Kristovo kraljevstvo – i to možda prije no što očekujemo. Kao što je Pavao to izrazio u govoru filozofima na slavnom Areopagu u Ateni: "jer je odredio Dan u koji će pravedno suditi svemu svijetu po čovjeku kojega je odredio i svima dao jamstvo uskrisivši ga od mrtvih" (Djela 17,31). Ili kako opisuje Ivan: "Zahvaljujemo ti, Gospodine Bože, Svevladaru, koji jesi i koji bijaše i koji dolaziš, što si preuzeo vlast svoju veliku i zakraljevao!" (Otkri-

venje 11,17). Drugim riječima, isti onaj Isus, koji je raspet, uskrsnuo i uzašao na nebo, ponovno je došao (2. Solunjanima 1-2; Luka 21). On će uspostaviti kraljevstvo u kojemu će vladati pravda, a stvorenje će služiti Bogu i njegovu spašenom narodu, kao što je i bilo zamišljeno da svijet služi njemu (Rimljanima 8,21).

Neki će se naljutiti na zamisao da će Bog to učiniti silom. To je razumljiva reakcija – osobito kada vidimo što se događa kada politički filozofi naprave teoretske planove za utopiju, a onda ih provedu silom. I to potpuno bez obzira na patnje koje nanose milijunima ljudi. Upravo u tome je velika razlika. Bog kao stvoritelj po definiciji ima neosporno pravo da mu cijelo stvorenje služi i Krist će to pravo jednoga dana provesti svojom božanskom moći. No tome kao moralna pretpostavka prethodi njegova smrt za spas čovječanstva (Matej 20,28; Otkrivenje 5,4) da nitko ne bi morao biti osuđen na sudu Božjem. Smrću vlastitoga sina Bog je stvorio pretpostavku za sve stvorene koji žele oprost. Ljudi koji odbiju to čuderno oprostjenje moći će na koncu samo kriviti sami sebe kada budu osuđeni na Božjem sudu.

Kakve pokazatelje imamo da ta nada u budućnost ima solidan temelj? Kao odgovor na to pitanje Biblija ukazuje na uskrsnuće Isusa Krista (Djela apostolska 17,31; 1. Korinćanima 15). S tim u vezi Biblija pod uskrsnućem ne podrazumijeva samo preživljavanje duše nakon smrti, već stvarno uskrsnuće tijela. Trećega dana nakon polaganja u grob Krist je uskrsnuo u novi život i izašao iz groba. Za sobom je

ostavio nijem, ali uvjerljiv dokaz za to što se dogodilo: prazne povoje, natopljene miomirisima, još uvijek smotane poput mumije, kao u trenutku kad je ležao u njima (Ivan 20,7). Iz toga je jasno da Novi zavjet ne promatra uskrsnuće kao mistični izraz kršćanske nade, već kao stvarni događaj u svjetskoj povijesti. Uskrsnuće su kasnije jednako tako potvrdili ljudi koji su jeli i pili s uskrslim Gospodinom i svjedočili njegovu uzašašću (Djela 1). Thomas Arnold, profesor povijesti u Oxfordu, rekao je o uskrsnuću: "Ne znam ni za jedan drugi događaj u povijesti čovječanstva koji bi bio bolje i potpunije potkrijepljen."

Činjenica uskrsnuća daje mi čvrstu osnovu za vjeru u Krista. Nisam počinio intelektualno samoubojstvo, baš suprotno. Time što sam mu povjerovao, dobio sam život, oprostjenje i sigurnu nadu. Kao što je rekao Pavao: "Jer uvjeren sam da nas ni smrt ni život, ni anđeli, ni vlasti, ni sile, ni ovo sadašnje, ni *ono* buduće, ni visina, ni dubina, niti ikoje drugo stvorenje, neće moći rastaviti od ljubavi Božje koja je u Kristu Isusu, Gospodinu našem" (Rimljanima 8,38-39).

AKO POSTOJI BOG, ZAŠTO MNOGI LJUDI TAKO STRAŠNO PATE?

::

Dati zadovoljavajući odgovor na taj problem nužno je teška zadaća. Kada su relativno slobodni od patnje i mogu zastupati realno i objektivno mišljenje o tome, ljudi traže racionalna objašnjenja, koja zadovoljavaju njihov intelekt.

Ako su, s druge strane, iskusili patnju, trenutno trpe duševne ili tjelesne boli, ili se osjećaju u znatnoj mjeri zlostavljani, racionalna objašnjenja jedva da dostaju. Oni traže odgovore koji neće zadovoljiti samo njihov um, već i srca – odgovore koji će im ublažiti bol, ojačati vjeru i dati im nadu, snagu i hrabrost da izdrže.

Dopustite mi da ovo pojasnim. Uzmimo da ste roditelji dvanaestogodišnje djevojčice, kojoj su ustanovili urođenu manu kralježnice. Liječnici vam saopćavaju da vašoj kćeri predstoji dugi niz složenih transplantacija kostiju, čime bi se ojačala i ispravno oblikovala kralježnica. Ako se vaša kći ne podvrgne operacijama sada, za nekoliko će godina biti prekasno i imat će za posljedicu teško i bolno iskrivljenje kralježnice. Pitanje je: treba li ići na operaciju ili ne? Tu odluku ne možemo prepustiti djevojčici, ona je premlada da bi razumjela sve s time povezane probleme i shvatila posljedice. Kao roditelji, konačnu ćete odluku morati donijeti vi. Što ćete joj reći?

Nesumnjivo ćete joj ponajprije objasniti medicinske razloge za nužnost operacija na njoj razumljiv

način i pokazati joj zašto nema drugog načina izlječenja. Bit ćete iskreni i reći joj da će to biti bolno iako kirurzi imaju dobre namjere i vrlo su kompetentni. I reći ćete joj kako će krajnji rezultat biti tako dobar da će se radovati operacijama. Drugim riječima: bit će vam jako važno intelektualno pripremiti svoju kćer za tu torturu.

Problem je u tome što vaša kći trenutno ne osjeća velike bolove, a kada se podvrgne liječenju, trpiti će strašne bolove: svaki put kada se probudi nakon jedne od mnogih operacija na koje je pristala, pa čak i mjesecima nakon toga. Što ćete odgovoriti kada vas jecajući upita: "Zašto ste dopustili da trpim tako velike bolove?" Čisto intelektualna objašnjenja teško da će dostajati. Morate je uvjeriti u svoju ljubav, dati joj da osjeti vašu podršku u patnji i prenijeti joj nadu da će se sve dobro svršiti. U međuvremenu ćete sve uložiti u jačanje njezina pouzdanja u vas, vašu ljubav i vašu mudrost, kao i pouzdanja u liječnike. Jer ako izgubi to pouzdanje, njezina će borba protiv boli biti mnogo teža, a mogla bi je i izgubiti. Isto je i s nama odraslima kada smo suočeni najprije s intelektualnim problemom, a onda sa samim iskustvom patnje. Tada trebamo više od jedne vrste odgovora. No počnimo s intelektualnim problemom.

:: Intelektualni problem

Radi se zapravo o dvojakom problemu, jer se patnja svodi na dva logički različita razloga (iako su u praksi ta dva uzroka ponekad nedjeljivo povezana).

Jedan je uzrok zlo za koje je čovjek sam neposredno odgovoran, tj. gospodarska, politička i društvena nepravda, kao i izrabljivanje, agresija, mučenje, ubojstvo, silovanje, zlostavljanje djece, brakolomstvo, izdaja, ropstvo, genocid, ratovi i slično, a onda i ostale nepravde koje možda nisu tako dojmljive, ali ipak uzrokuju većinu bijede u našem svijetu: bolne i razorne stvari koje si međusobno činimo. Obično to nazivamo problemom zla.

Drugi uzrok patnje su prirodne katastrofe: potresi, vulkanske erupcije, plimni valovi, poplave, odroni, lavine, UV-zračenje, suše, snijet, glad, epidemije i pošasti (npr. skakavci ili komarci malaričari). Za te patnje čovjek nije neposredno odgovoran (iako posredno pridonosi mnogima tako što na neodgovoran način uništava ekosustav). U tu vrstu patnje spadaju i urođene mane, bolesti koje razaraju osobnost, za koje čovjek također nije neposredno odgovoran (iako nekima može posredno i neposredno pridonijeti). Obično to nazivamo problemom boli.

Bilo da potječe iz jednoga ili drugog uzroka, patnja uvijek stavlja na veliku kušnju vjeru u Boga. Problem boli govori: kako možemo vjerovati da je svijet u kojemu ima toliko prirodnih katastrofa stvorio svemoćan i sveznajući, osobni Bog pun ljubavi? Problem zla nadodaje: kako možemo činjenicu da ima toliko mnogo zla i da ono i dalje postoji spojiti s postojanjem svemoćnoga i svetog Boga, kojemu je navodno stalo do pravde? Intelektualni problem je sigurno ozbiljan i bilo bi glupo osporavati ga ili samo omalovažavati.

:: Rješenje koje samo pogoršava stvari

Postoji jednostavan način kako se odmah riješiti intelektualnog problema: ateisti će zaniijekati postojanje Boga! Onda nema nikakvog problema s objašnjenjem zla i patnje. Jer ako nema inteligentnog stvoritelja, moramo pretpostaviti da su naš svijet i nas same stvorile besmislene, neosobne sile, koje su nesvjesno proizvele nesvjesnu materiju i dalje je razvile. Nakon milijuna godina proizvoljnih mutacija ta je materija bez duha stvorila inteligentne glave, koje mogu protestirati protiv patnje. No to se dogodilo slučajno, bez ikakve namjere materije. I nakon što je to postigla, materija nije bila svjesna svoga djela. Samo je nastavila tim putem bez razmišljanja i plana, bez konačnog cilja pred sobom i potpuno ravnodušna prema rezultatu, bio on dobar ili loš, intelektualno prihvatljiv ili neprihvatljiv. Uz tu pretpostavku nije uopće teško objasniti postojanje dobra i zla. Što bismo mogli drugo očekivati od tog besmislenog procesa nego ogromnu količinu patnje na svakom koraku? (Pritom se ipak javlja nepremostiva teškoća kako objasniti rafinirani i promišljeni plan, kao i genijalnu ljepotu koju možemo promatrati u cijelom svemiru).

Ateizam tako rješava intelektualni problem patnje, *ali se ne rješava same patnje*, niti nam pomaže da je podnesemo. Štoviše, bol može učiniti još mnogo nepodnošljivijom. Jer ako postoji osobni Bog koji nas je stvorio, onda postoji i dobar razlog za vjeru da patnja nije samo razorna i u konačnici besmislena,

nego je Bog može iskoristiti za naš vječni blagoslov. Argumentacija za ovaj zaključak je shvatljivo jednostavna. Za djecu, koju donesu na svijet, roditelji obično preuzimaju moralnu odgovornost. Oni vole svoju djecu i žele im najbolje. Osim toga, zanimanje za vlastitu djecu roditeljima je prirodno. Stoga je krajnje nevjerojatno da bi Bog, koji je stvorio ljude i u srca im usadio to zanimanje, bio potpuno ravnodušan prema svojim stvorenjima, ne preuzimajući nikakvu moralnu odgovornost za njih (Luka 11,13). U tome leži dobar razlog za nadu. A kada su ljudi neposredno izloženi patnji i nepravdi, ta je nada često jedino što ih može utješiti, pružiti im potporu i tako im pomoći da podnesu patnju. U takvim okolnostima Biblija govori:

Ali ne samo *ono*, već i mi koji imamo prvine Duha: i mi sami u sebi uzdišemo iščekujući posinjenje – otkupljenje svoga tijela. Ta u nadi smo spašeni. No nada koja se vidi nije nada; jer što tko gleda, kako da se tome i nada? Ali ako se nadamo onome što ne gledamo, *tada to* strpljivo iščekujemo (Rimljanima 8,23-25).

Ateizam, međutim, potpuno oduzima takvu nadu. On opterećuje ljude u njihovoj boli, povrijeđenosti ili žalosti, a da ne pruža emocionalnu ili duhovnu utjehu dok im um mora trpjeti tiranski besmisao besciljne i beznadne patnje što su je prouzročile besmislene i bezdušne sile, koje nažalost njima vladaju.

Uzmimo 33-godišnju majku, čijega je muža nedavno ubila mafija, a utvrđen joj je rak u zadnjem

stadiju. Što bi joj rekao ateist? Njezin osjećaj za pravdu pogažen je smrću njezina muža. Ako je ateist iskren, mora joj reći da osjećaj za pravdu nije nikakvo jamstvo da na svijetu i u svemiru postoji ikakva objektivna pravda. Njezin muž nije doživio pravdu u ovome životu, a neće je iskusiti ni u budućem jer, konačno, ne postoji nikakav budući život ni Bog koji se u konačnici brine za pravdu. Nada u pravdu za toga se čovjeka pokazala ispraznim snom. A što se tiče žene, ateist mora reći da za njezino postojanje nikada nije bilo stvarnog razloga. Isto tako ne postoji ni cilj za njezin kratki život, kojemu bi se mogla radovati. Njezina patnja i bol sasvim su besmisleni. Zato nema ni nade. Ateisti su, kako to Biblija izražava, bez Boga, bez Krista i bez nade na ovome svijetu (Efežanima 2,12).

Ateističko rješenje problema zla i patnje sve još pogoršava. Emocionalno, moralno i intelektualno gledano, to je rješenje jednostavno destruktivno. Postoje i drugi pokušaji rješavanja toga problema koji se ne oslanjaju niti na ateizam niti na sliku koju o Bogu dobivamo u Bibliji. Najrašireniji je pokušaj koji priznaje da je Bog apsolutno dobar, ali dovodi u pitanje njegovu moć. To "rješenje" nije nikakvo stvarno rješenje jer opet rješava intelektualni problem do određenog stupnja, ali ne nudi, baš kao ni ateizam, nikoga tko bi nam mogao pomoći da podnesemo patnju.

To nas dovodi do ključnog pitanja: postoji li uopće razlog za pretpostavku da je patnja bilo kojeg

podrijetla nespojiva s postojanjem svemoćnoga i sveznajućeg stvoritelja punog ljubavi? Stvoritelja koji je, unatoč svoj patnji koju dopušta, vjeran svojim stvorenjima i za nas ima divnu budućnost – ako je želimo primiti – i može iskoristiti patnju da bi nas pripremio za našu budućnost?

:: Odgovor na problem zla

Počnimo s problemom zla, budući da je zlo koje su ljudi nanijeli jedni drugima odgovorno za daleko više patnje nego prirodne katastrofe. Promotrimo ovo stoljeće. Milijuni poginuli u prirodnim katastrofama manjina su u usporedbi s milijardama koje su pobijene u dva svjetska rata i drugim bezbrojnim ratovima. Bilo to zbog desnih ili lijevih ekstremnih diktatora, Hitlera ili Staljina, Pola Pota i indonezijske vlade, religioznih ili političkih progona, mafije ili terorističkih skupina, planiranog nasilja u Hirošimi i Nagasakiju ili nečovječnih strahota u Jugoslaviji i Ruandi. Ili možda zbog demokratskih država, koje potiču svoje gospodarstvo proizvodnjom oružja i prodaju ga vladama koje njime ugnjetavaju druge i ne obaziru se na ljudska prava, kao i industrijalaca, koji zarađuju milijune proizvodnjom pješačkih mina koje prodaju Afganistanu i Angoli, gdje zbog toga tisuće nevinih ljudi ostaju bez nogu, uključujući i djecu. Zatim u obliku izrabljivanja zemalja u razvoju od industrijskih nacija, kao i zbog korupcije u Trećem svijetu, pri čemu diktatori trpaju u svoje džepove milijune dolara od međunarodne pomoći, prepustajući svoj narod bijedi i siromaštvu. U usporedbi s

tim namjerno nanesenim zlima prirodna katastrofa poput erupcije vulkana izgleda gotovo nevino.

Razumljiva reakcija ljudi na tu beskrajnu poplavu zla je pitanje: "Zar Bog ne bi morao biti zainteresiran za pravdu? Zar Bog nije svemoćan? Zašto Bog, ako postoji, ne okonča sve to zlo?" Biblija kaže da će Bog jednoga dana sigurno stati na kraj zlu:

Jer je odredio Dan u koji će pravedno suditi svemu svijetu po čovjeku kojega je odredio i svima dao jamstvo uskrisivši ga od mrtvih (Djela 17,31).

"Ali koja korist od tog obećanja da će Bog jednom, u dalekoj budućnosti, na svršetku svijeta, okončati zlo?" pitaju se mnogi. "Ako zaista postoji Bog, zašto se ne umiješa već sada i ne uništi sve zle i loše ljude ili ih onemogući? Pa navodno je svemoćan! On bi to *mogao* učiniti – pa zašto onda ne čini?"

On bi to sigurno mogao učiniti, a sigurno i čini u nekim teškim slučajevima. Biblija izvještava o tome da je Bog jednom u prošlosti izbrisao cijelo čovječanstvo (izuzev osmero ljudi) u potopu (Postanak 6-8), što će na koncu još jednom učiniti, doduše ne pomoću vode, već – kako čitamo u biblijskom opisu (2. Petrova 3) – pomoću atomske fuzije.¹ Sličan su primjer Sodoma i Gomora. Kada su tamošnji nemoral i posljedične bolesti postali nepodnošljivi, Bog se poslužio prirodnim uzrocima da spali oba grada i na taj način okadi cijeli kraj (Postanak 19).

¹ Skeptici se često rugaju takvim biblijskim izjavama, no unatoč tome upozoravaju na znanstvene naznake da je u određenom trenutku u prošlosti zaista zatrt gotovo sav život na planetu.

:: Problem samovoljnog suda

Postoji jedan problem koji Biblija i sama izričito spominje u vezi sa Sodomom i Gomorom. Kada grubi grijeh i zloća inficiraju cijelo društvo, kako može pravedan Bog uništiti relativno nevine zajedno s ekstremno krivima? U slučaju maloga grada poput Sodome bilo je relativno lako osigurati da mali broj relativno nevinih ljudi izbjegne sveopće uništenje. No ponekad cijelu naciju ili cijele zemlje ili dijelove svijeta pogodi teško zlo; tada milijuni ljudi u različitoj mjeri osjećaju posljedice strašnih i bahatih postupaka svojih vladara. Učiteljima se nameće obaveza da u umove svojih učenika ucijepe rasni fašizam, kao i mržnju prema manjinama (kao u Hitlerovo vrijeme u Njemačkoj) ili bezbožni ateizam (kao u marksističkim zemljama). Putem lažnog patriotizma ljudi su prisiljeni sudjelovati u strašnim, ideološkim ratovima za proširenje područja nad kojim vladaju. Bez obzira na to što sami poznaju kao istinu, na sveučilišne se profesore vrši pritisak da nanovo tumače svjetsku povijest (a ponekad i znanost) u skladu s režimskom politikom. Kako bi pravedan Bog u takvom slučaju mogao uništiti cijele narode, a da istovremeno ne usmrti masu relativno nevinih (ali ne i bezgrešnih) ljudi zajedno s krivima?

"Upravo u tome je bit problema," reći će netko. "Ako je Bog sveznajuć i svemoćan, onda bi mogao napraviti individualni izbor: uništiti zle ljude, a dobre poštediti. Zašto to ne učini?"

Uzmimo da će se tako nešto dogoditi. Pretpostavimo da će se Bog danas umiješati i bez iznimke

uništiti sve zle i grešne ljude u cijelom svijetu. Gdje bi, po pravdi, trebao stati? Koliko bi ljudi preostalo? Gdje bi potegnuo granicu između dobrih i zlih ljudi? I tko su uopće zli, a tko dobri? "Riješimo se kapitalista," rekli su komunisti, "i imat ćemo dobar svijet s dobrim ljudima." Kapitalisti, naravno, govore suprotno. Spušteno na osobnu razinu: što bi nam Bog morao reći?

Ima i drugih pitanja. Zamislimo dvojicu ljudi, oba sebična i okrutna, sklona srdžbi, nasilju, lažima i prevarama. Jedan je običan građanin bez mnogo moći, ali njegovo loše ponašanje zagorčava život njegovoj ženi, razara brak, a djeci nanosi možda čak nepopravljivu psihičku štetu. Drugi je čovjek diktator u svojoj zemlji. Raspolaze ogromnom moći i zato njegovo zlo ponašanje dovodi do patnje i smrti tisuća ljudi. Što bi prvi čovjek učinio kada bi imao istu moć kao i drugi? Koji je od dvojice u srcu gori?

Po Bibliji, Božji sud o nama kao pojedincima glasi da smo u stvarnosti svi grijeshili – Vi, ja i svatko drugi. Sudeći po Božjim apsolutnim mjerilima svi smo loši, ne svi u istoj mjeri, ali ipak do izvjesnog stupnja. Nitko od nas nije bez krivnje (Rimljanima 3,10-20.23). No Bog nije samo pravedan, već i suosjećajan i milosrdan. Ljudi iz antičkoga grada Ninive, osobito vladari, bili su poznati po okrutnosti. Da bi povećali imperij, prognali su pokorene narode. Zato im je Bog zaprijetio uništenjem. No bio je spreman odgoditi dan izvršenja kako bi imali priliku obratiti se. Čak je i kudilo izraelskog proroka Jonu jer

je ustrajao na trenutnom uništenju (Jona 1,1; 3,1 - 4,11).

Novi zavjet sličnim razlozima objašnjava zašto je Bog spreman čekati, kako nam se čini, dugo vremena prije nego što dokrajči svijet i potpuno uništi zlo:

Ne kasni Gospodin s obećanjem, kako ga neki sporim smatraju, nego je strpljiv s nama: jer ne želi da tko propadne, nego da svi k pokajanju pristupe. Doći će ... Dan Gospodinov (dan suda) ... (2. Petrova 3,8-10).

"Ali ako će nas Bog sve okriviti da smo zli i grešni -," reći će netko, "končano, on nas je stvorio. Zašto nas nije stvorio takvima da uopće ne griješimo i ne činimo zlo?"

:: Čast što smo ljudi i cijena toga

Sigurno je to mogao učiniti, no to bi značilo da bi nas lišio svake vrste slobodne volje i stvarne slobode odlučivanja. U tom slučaju ne bismo bili odgovorna ljudska bića, već čovjekoliki, kompjutorski upravljani roboti. Ne poznajem nijednoga čovjeka koji bi radije bio robot. Da bismo bili uistinu moralna bića, moramo biti sposobni razumjeti razliku između dobra i zla i onda slobodno odlučiti hoćemo li činiti dobro ili zlo.

Kompjutor može pohraniti ogromno "znanje", ali niti što razumije od toga "znanja", niti može donijeti moralnu odluku. Kompjutor može raditi samo ono za što je programiran. Ako donese pogrešnu odluku ili se pokvari, ne možemo ga za to okriviti. On nije za to odgovoran. Ne osjeća se odgovornim. Niti razumije

što je krivnja uopće, niti zna kako se osjeća čovjek koji je kriv. Ne može ni reći kako se osjeća kao kompjutor, a kamoli kao kriv (ili sretan) kompjutor. Stvoritelj nije – kao što svi možemo primijetiti – na takav način programirao ljude. Oni mogu slobodno odlučivati i obično su na to ponosni. Kada čovjek, primjerice, odluči radije se izložiti opasnosti nego odabrati kukavički izlaz, rado bi da ga smatraju odgovornim i pohvale. Većina ljudi doživjela bi kao poniženje kada bi ih tretirali kao malo dijete ili slaboumnika ili stroj koji nije odgovoran za svoje postupke. Samo kada učinimo nešto zaista krivo, dolazimo u iskušenje da izbjegnemo odgovornost i kažemo: "Nisam mogao drukčije."

Nadalje, Bog nas je sigurno mogao stvoriti kao robote, no onda ne bismo bili sposobni za istinsku i zrelu ljubav, koja se slobodno daje i prima. Kada biste sjedili u sobi i ušao bi robot te Vam stavio ruku oko vrata i rekao: "Volim te", ili bi se nasmijali nečemu tako apsurdnom ili bi ga ljutito odgurnuli – ili oboje. Robot nema ni predodžbu o tome što je ljubav. A čak i kad bi je imao, ne bi mogao slobodno odlučivati hoće li voljeti ili ne. Mogao bi činiti samo ono za što je programiran. On ne posjeduje samostalnu osobnost.

U tome se sastoji čast bivanja čovjekom. Bog je stvorio čovjeka kao moralno biće koje može spoznati ljepotu svetosti svojega Stvoritelja i moralnu veličinu njegove naravi. Osim toga, Bog je opremio čovjeka slobodnom voljom i sposobnošću da voli. Tako može

slobodno odlučiti da ljubi i moli se svojem Stvoritelju, vjeruje mu i sluša ga, te se raduje istinskom prijateljstvu i zajedništvu s Bogom, kako na Zemlji tako i kasnije na Božjem nebu (Ivan 4,22-24).

Naravno da izbor pred koji je Bog stavio čovjeka ne može biti odlučivanje između dviju jednako dobrih alternativa. Bog je ukupnost dobra i ništa trajno dobrog ne može postojati odvojeno od njega. Reći ne Bogu, izvoru života, po definiciji znači reći da konačnoj propasti i smrti. Ne postoje i ne mogu postojati dva raja, jedan sa Stvoriteljem i jedan bez njega. Zato je Bog od početka upozoravao čovjeka na fatalne, neizbježne posljedice ako ne bude vjerovao u Boga, slušao ga, i ako bude išao vlastitim putem. Biblija kaže da je prvi čovjek, Adam, učinio upravo to. Odlučio je ne slušati Boga, poći vlastitim putem i to smjerom koji je smatrao boljim (Postanak 2-3; Rimljanima 5,12). A mi svi smo više ili manje učinili isto što i Adam (Izaija 53,6; Rimljanima 3,23). Loše posljedice možemo danas vidjeti oko nas i na sebi. Iz toga slijedi da je zlo, prema Bibliji, zlo zato što predstavlja pobunu protiv Boga. No tko je za to kriv?

Netko bi opet mogao prigovoriti:

"Nije li Bog svezremen i sposoban predvidjeti sve moguće posljedice?" Da, naravno.

"Zar onda nije predvidio da će je čovjek, ako mu da slobodnu volju, zloupotrijebiti i odabrati zlo te time na sebe i cijeli svijet navući nesreću?" Da, Bog je to predvidio.

"Kako je onda Bog mogao opravdati provođenje svoga plana i čovjeku uopće dati slobodnu volju?"

:: Božja sigurnosna mreža

Još prije stvaranja čovjeka Bog je odlučio postaviti svima dostupnu sigurnosnu mrežu, tako da nitko ne mora zauvijek propasti unatoč svoj ljudskog pobuni, svojeglavosti, grijehu i zloći. Bog će, štoviše, upotrijebiti ljudski grijeh kao povod da zorno покаže, ne samo riječima, već i djelima, kako ljubi sva svoja stvorenja srcem stvoritelja, čak i dok su grešna. Biblija to izražava ovako:

Jer teško da bi tko za pravednoga umro; možda bi se za dobrog tko i odvažio umrijeti, ali Bog je pokazao svoju ljubav prema nama time što je – dok smo još bili grešnici – Krist umro za nas (Rimljanima 5,7-8).

Kada je čovjek otkrio razorne posljedice grijeha, morao mu je biti stvoren put obrata, put kojim će se vratiti k Bogu, naći oprost, pomiriti se s Bogom i ponovno ući u zajedništvo s njim. Putem svoga sina Isusa Krista Bog je sam platio kaznu za grijeh ljudi – u njihovu korist. Isto će tako snositi troškove ispravljanja štete koja je nastala zbog grijeha ljudi, a koje oni nikada ne bi mogli platiti vlastitim sredstvima. I još više: dano je jamstvo da će doći dan posljednjega suda, na koji će Bog uskrsnuti nepokorne, kazniti ih i zauvijek okončati zlo. Onda oni koji su se obratili i pouzdali se u Boga i njegova sina Isusa Krista neće biti osuđeni na prokletstvo, nego će se radovati

vječnomu životu s Bogom (Ivan 5,24). I nadalje, pomiren s Bogom, čovjek je već tu, na Zemlji, uključen u veličanstveni plan koji je Bog izvorno imao na umu stvarajući Zemlju.

O tome bi se planu moglo još mnogo toga reći, no na ovom bismo se mjestu željeli zaustaviti i usredotočiti na srž Božjega spasiteljskog djelovanja u povijesti. Ta je srž patnja, muka i smrt samog Isusa na križu. Ako je Isus stvarno Bog kao što kaže Novi zavjet, onda se Bog nije udaljio od ljudske patnje, već je u njoj i sam sudjelovao. I upravo je Božja blizina ta koja može prodrijeti kroz suze i muke i paćeniku donijeti stvarnu nadu. To nije površno rješenje ljudske patnje, već mogućnost da unatoč patnji budemo sigurni da Isus Krist, Sin Božji, razumije našu patnju. On je taj kojemu možemo povjeriti budućnost.

Prije no što napustimo temu patnje i smrti Isusa Krista moramo biti sigurni da su nam jasni uvjeti povezani s Božjom ponudom pomirenja putem te smrti. Potpuna ponuda spasenja je dar i ne može se ni na koji način zaslužiti ili zaraditi. No sljedeći uvjeti su preduvjet ostvarenja spasenja:

1. Obraćanje k Bogu (Djela 20,21): "Nek' bezbožnik put svoj ostavi, a zlikovac naume svoje. Nek' se vrati Gospodu, koji će mu se smilovati, k Bogu našem jer je velikodušan u praštanju" (Izaija, 55,7).

2. Vjera u Isusa Krista (Djela 20,21): "Zaista, zaista, kažem vam: onaj tko sluša moju riječ i vjeruje

onomu koji me poslao, ima život vječni i ne dolazi na sud, nego je prešao iz smrti u život" (Ivan 5,24)

No to nas ponovno dovodi do pitanja čovjekove slobodne volje. Bog nikoga ne želi prisiljavati da vjeruje. Nikada neće čovjeku oduzeti slobodnu volju, čak ni da bi ga spasio. Jer onda rezultat ne bi bio spašen i proslavljen čovjek, već robot. S druge strane, Bog iz svega srca nudi priliku za pomirenje. S njegove strane nema ni najmanje otpora spasenju (1. Timoteju 2,3-6).

Jer je Bog u Kristu svijet sa sobom pomirio, ne ubrajajući im njihove pogreške, i u nas stavio riječ pomirenja. Kristovi smo dakle poslanici; kao da Bog opominje po nama, preklinjemo umjesto Krista: pomirite se s Bogom! Njega koji nije upoznao grijeha, zbog nas je grijehom učinio da mi postanemo pravednost Božja u njemu (2. Korinćanima 5,19-21).

Ako se čovjek unatoč tome služi slobodnom voljom ne samo da bi se okrenuo od Boga, već i odbio oprost i pomirujuću Božju ljubav, kako možemo Boga smatrati odgovornim za katastrofalne posljedice?

Sada ćemo se posvetiti drugom izvoru patnje, prirodnim katastrofama, dakle onomu što smo nazvali problemom boli općenito.

PROBLEM BOLI

::

Ne moramo opet navoditi mnoge prirodne katastrofe, kojima je s vremena na vrijeme izložen naš planet Zemlja. No ne možemo ni zatvoriti oči pred njihovim razornim utjecajem na ljudski život i blagostanje. Pomislite samo na pustošenja izazvana potresima u Japanu ili Turskoj zadnjih godina ili na poplave u Bangladešu i Istočnoj Europi te glad u Etiopiji.

Ne bismo trebali ni previdjeti činjenicu da se naš planet pokazuje sve čudесnijim što više znanost o njemu otkriva.

:: Naš zadivljujući planet

Kao prvo, on omogućuje i sadrži život! I ne samo život, nego inteligentan život, duh, koji može lunjati svemirom i počinje razumijevati njegov ustroj te se pita o podrijetlu, budućnosti i svrsi svoga postojanja. Zašto uopće postoji svemir? Koliko će dugo postojati? Kada će nestati? Zašto ga potresaju takozvane prirodne katastrofe?

Poznati matematičar i fizičar, profesor Paul Davies očito ne vjeruje u biblijskoga Boga. Ali već samo postojanje inteligencije na našem planetu potiče ga na izjavu:

"Ne mogu vjerovati da je naše postojanje u ovom svemiru samo hir sudbine, povijesni slučaj, slučajni bljesak u velikoj kozmičkoj predstavi. Mi smo s time preblisko povezani. Prirodna vrsta *Homo* možda ne

znači ništa. Ali postojanje duha u nekim organizmima u svemiru sigurno je stvar od fundamentalnog značaja. Putem svjesnih bića svemir je stvorio svijest za sebe. Tu se ne može raditi o trivijalnom detalju, nevažnom nusproduktu nesvjesnih i besciljnih sila. Zaista smo predodređeni da budemo tu" (The Mind of God, London, Simon & Schuster, 1992, str. 232).

Planeti koji su sposobni omogućiti više oblike života nisu baš uobičajeni u svemiru. Pokojni profesor Carl Sagan strastveno je vjerovao u mogućnost da na drugim planetima u svemiru postoje inteligentna bića. No on je sam procjenjivao teoretski da samo 0,001% svih zvijezda ima planete prikladne za više oblike života (a danas ta procjena izgleda previsoka). Nakon što je posvetio cijeli život tim istraživanjima i uložio milijune dolara da bi pronašao dokaze o postojanju inteligentnih bića, na kraju ih ipak nije našao.²

U našem sunčevom sustavu zaista nijedan drugi planet nije sposoban omogućiti složeni život. A kada pogledamo dugačak (i sve duži) popis uvjeta, koji su prema našim sadašnjim saznanjima potrebni da bi omogućili život i koje naš planet sve ispunjava, golem broj naznaka govori u prilog tezi da je naš planet brižljivo zamišljen i stvoren u tu svrhu.³ Stječe se do-

² Izvor informacija: Hugh Ross, "Earth, the Place for Life", The Creator and the Cosmos, Colorado Sprins, Navpress, str. 131-134

³ Npr. da bi održao svjetlost i toplinu za život, planet se mora okretati oko sunca (zvijezde su isto tako udaljena sunca). No planet ne smije dospjeti preblizu sunca, inače će biti prevruće za

jam da smo, riječima Paula Davisa, "zaista predodređeni da budemo tu".

Pa onda fascinantna složenost biokemijskog aparata u svakoj pojedinoj tjelesnoj stanici. U svojoj knjizi "The Concept of A Creator" pišu astronom Fred Hoyle i matematičar Chandra Wickramasinghe s Cambridgea o najvažnijim enzimima potrebnim za život sljedeće:

"Jednostavna računica pokazuje kako je vjerojatnost da bi 2000 potrebnih enzima nastalo slučajnim slaganjem lanaca aminokiselina izuzetno mala. Vjerojatnost iznosi p prema 1, pri čemu p odgovara najmanje super-astronomskom broju $10^{40.000}$ (jedinica s 40.000 nula) ... Kada u računicu uzmemo i sve druge molekule potrebne za život, situacija je dvostruko gora. Vjerojatnost od 1 prema $10^{40.000}$ već je dovoljno mala, no ta bi se vrijednost morala još znatno povećati. Takva brojka neizmjerljivo nadmašuje ukupan broj elementarnih čestica u cijelom vidljivom svemiru. Okolnosti ozbiljno govore protiv pretpostavke da je život nastao čisto mehanički ..."

Povrh toga, ogroman broj naznaka ukazuje na to da postojanje ljudi na ovom planetu Zemlji nije

održavanje ljudskoga života, no ne smije se ni previše udaljiti od sunca, inače će biti prehladno. Brzina okretanja oko vlastite osi ne smije biti prevelika jer bi tako nastali snažni, razorni vjetrovi kao npr. na Jupiteru. Ta brzina ne smije biti ni premala jer bi dan i noć trajali predugo i temperatura bi na noćnoj strani bila preniska, a na dnevnoj previsoka. Astrofizičar Hugh Ross (isto, str. 138-145) nabraja 33 takva primjera preciznosti s kojom je stvoren naš planet da bi omogućio ljudski život.

rezultat nesvjesnih sila. Povremena pojava prirodnih katastrofa stoga ne može uništiti opsežan dokazni materijal (i još mnogo toga) da je naš planet, kao i mi sami, namjerno stvoren. Iz toga proizlazi logično pitanje: tko je stvoritelj?

Biblija, naravno, kaže da je to Bog, no to nas opet vraća na problem boli. Kako da vjerujemo da je svijet u kojemu ima toliko prirodnih katastrofa stvorio apsolutno svemoćan i sveznajući, osobni Bog pun ljubavi?

:: Stav čovječanstva prema boli

Razmislimo najprije o tome, kakav stav zauzimaju muškarci i žene općenito prema patnji, sasvim neovisno o tome postoji li Bog ili ne. To neće dati odgovora na sva naša pitanja, ali će nam barem pomoći da problem sagledamo u pravim razmjerima. Iako nam je zapravo pred očima, često brzo prelazimo preko činjenice da ne smatramo svaku bol lošom. Tako neke vrste boli imaju zaštitnu ulogu i stoga su dobre. Kada prstom naletimo na britku oštricu noža, bol toga reza potaknut će nas da nehotice povučemo ruku kako bismo izbjegli daljnju povredu.

Strah od boli može nas zaštititi. Strah od opeklina sprečava nas da gurnemo ruke u vatru. Strah od AIDS-a mogao bi mnoge ljude zaštititi čak i od nemoralna. Takav je strah, dakle, dobar.

Bol i patnja u medicinskih sestara, liječnika, socijalnih radnika i drugih ljudi stalno pobuđuju suosje-

ćanje, sažaljenje, zanimanje i požrtvovnu predanost te stoga oblikuju plemenitu narav u tih brižnih ljudi. Iz čiste težnje za sebičnim zadovoljstvom, kao ni iz odlučnosti da se bol i žrtva izbjegnu na svaki način, nikada ne bi mogla proizaći takva narav. I to je dobro i svi se mi divimo takvim ljudima (iako ih društvo za to nagrađuje bijednom plaćom, dok rock zvijezdama plaća pravo bogatstvo).

U nastavku bismo se željeli pozabaviti stavom mnogih ljudi prema riziku od teških ozljeda, boli, pa čak i smrti. Nijedan normalan čovjek nije spreman pretrpjeti bezrazložnu bol i smrt. No tisuće normalnih ljudi spremno je podnijeti rizik ozbiljnih povreda, a ponekad i smrti, ni za što drugo nego za sport kao npr. ragbi, utrke formule 1, letenje zmajem, špiljarstvo i planinarenje. Balerine trpe jake bolove u nogama. Bol, koju dobrovoljno podnose gimnastičari i atletičari u borbi da pomaknu granicu boli na treninzima, svima je poznata. No ljudski ih duh tjera da ovladaju svojim tijelom kako bi postigli savršenstvo, ljepotu i gracioznost pokreta, a popratnu bol prihvaćaju kao neizbježnu cijenu.

No vratimo se ozbiljnim stvarima. Nijedna nacija nema obavezu proučavati svemir samo radi preživljavanja. Unatoč tome, mnoge države poduzimaju takve pothvate – nijedna slavija od Rusije – pri čemu su im dobro poznati kolosalni rizici. I dalje ima ljudi koji se dobrovoljno obrazuju za astronaute i sudjeluju u svjetskim svemirskim misijama, iako im je jasno da su neki ljudi već poginuli u sličnim misijama.

Elementarne prirodne sile – vatra, vjetar, valovi, elektricitet, sila teža i nuklearna sila – sve su mnogo jače od čovjeka. A neosobne i bez razuma kakve jesu, uništiti će čovjeka bez grižnje savjesti ukoliko ih bude zlorabio. Elektricitet nam kuha hranu ili nas obara – ako nam se potkrade greška – strujnim udarom. Elektricitet ne poznaje oprost. Pa ipak čovjek – stvoren na sliku Božju (priznao on to ili ne) da bi vladao Božjim djelima (vidi Postanak 1,26-28; Psalm 8,6) – u duhu zna da je zbog svoga uma i inteligencije bekrajno značajniji od tih elementarnih prirodnih sila. Već od najranijih vremena čovjek se dao u otkrivanje kako bi te sile učinio korisnima i upotrijebio ih za svoje ciljeve. Vatra je vrlo rano kultivirana. Vjetar i valovi, koji bi inače potopili čovjeka, iskorišteni su s pronalaskom brodova i jedara za unapređenje istraživačkih i otkrivačkih putovanja. U današnje doba iskorištena je i sila teža Zemlje, pomoću koje se u smjeru Zemlje ubrzavaju svemirske sonde što ih je stvorio čovjek da bi se potom katapultirale u svemir. Poput kamena izbačenog iz pračke, one se šalju na put do drugih planeta.

:: Stav čovječanstva prema cijeni napretka

Svi ti znanstveni pothvati iskorištavanja elementarnih prirodnih sila veličanstveni su izraz ljudskoga duha. Taj je proces sa sobom donio ogromne rizike i postignuća su ostvarena pod cijenu beskrajne patnje i bezbrojnih života. No prema shvaćanju većine ljudi, ogromne prednosti koje iz toga proizlaze za cijelo

čovječanstvo pretežu nad troškom patnje i smrti i opravdavaju tu cijenu.

Moramo uzeti u obzir još jednu, vrlo značajnu stvar. Iskorištavanje prirodnih sila ne znači da time smanjujemo njihovu sposobnost izazivanja boli i smrti. To nitko ne bi ni želio. Kada bi vatra izgubila sposobnost sagorijevanja, bila bi beskorisna. Kada bi elektricitet bio tako slab da nikoga ne može povrijediti, ne bi mogao izvršiti mnoge od zadaća koje smo mu namijenili. Laserske zrake mogu uništiti ljudsko tkivo. Da to nije tako, ne bismo ih mogli upotrijebiti u složenim operacijama očiju, kao što je danas slučaj. To, naravno, znači da uporaba elementarnih sila uvijek sadrži izvjestan rizik, ali većina ljudi pristaje na rizik od povreda i smrti s obzirom na prednosti.

Zrakoplovi mogu nadvladati silu težu. Njihov pronalazak i razvoj stajao je života tisuće ljudi, ali mi još uvijek njima letimo. Poznajemo opasnost: ako otkažu pogonski motori, i ljudi i zrakoplov past će žrtvom sile teže. Unatoč tome ne poznajem nikoga tko bi došao na ideju da iznese argument kako je Bog trebao stvoriti Zemlju sa znatno slabijom silom težom da zrakoplovi ne bi padali ako otkažu motori. Kada bi gravitacija na Zemlji bila mnogo slabija nego sada, atmosfera našega planeta gubila bi previše vode i život bi od samog početka bio nemoguć.

Na ovome bismo mjestu trebali podvući crtu i rezimirati. Dobrovoljno i bez ikakve prisile, ljudi su u svim vremenima bili spremni do neke mjere riskirati tešku patnju i smrt pri razvoju potencijala svoga

planeta (a danas i drugih planeta), i to zbog ogromnih prednosti koje mogu postići ako pristanu na rizike povezane s tim postupcima. Stav koji odbija svaku težnju za napretkom iz straha od patnje i boli koje idu uz napredak kod ljudi općenito ne izaziva divljenje. To bi, međutim, značilo da se čovječanstvo nema pravo žaliti ako Božji plan stvaranja našega planeta i nas kao njegovih stanovnika nužno sa sobom donosi patnju – i to ne samo za ljude, već i za Boga samog – kako bi ljudima omogućio predivan i vječan blagoslov.

:: Zašto je Bog stvorio svijet

Po Bibliji, naša Zemlja nije stvorena za vječno postojanje. Jednoga dana doći će joj kraj (2. Petrova 3,13-18; 1. Ivanova 2,17; Otkrivenje 20,11 – 21,1). Ali čovjek, koji se sastoji od tijela kao i duha, nikada neće prestati postojati. Tjelesna smrt nije njegov kraj. Negdje i u nekom stanju – na nebu ili u paklu – on će vječno postojati. Stoga Zemlja nikada nije bila stvorena kako bi bila stalna domovina čovječanstva. Ona je bila zamišljena samo kao privremena odskočna daska na putu prema mnogo višoj svrsi, koju je Bog imao na umu već prije stvaranja Zemlje. Ta je svrha sadržavala dva stupnja:

1. stupanj: Čovjek kao Božje stvorenje dolazi na svijet. Opremljen je tijelom, dušom i duhom, inteligencijom, sposobnošću govora, osjećajem za moral i sviješću o Bogu. No ni za što od toga Bog ne treba čovjekovu suglasnost niti suradnju. Čovjek je jedno-

stavno svjestan da je rođen i postupno otkriva svoje sposobnosti.

2. stupanj: Kasnije se čovjeku nudi mogućnost da postane ono što dotad nije bio, naime dijete – i to sin – Božji. No za to je potrebna čovjekova voljna suglasnost i odluka.

Da bismo razumjeli razliku između tih dvaju stupnjeva, moramo zapaziti razliku u jeziku kojim se opisuje stvorenje Božje s jedne strane i dijete odnosno sin Božji s druge. Rašireno religiozno mišljenje često miješa to dvoje i o svim ljudima govori kao o djeci Božjoj. No to nije točno. Bog sigurno ljubi sve ljude, jer je njihov stvoritelj, a oni njegova stvorenja. Izražavajući se na ne baš precizan način, mogli bismo s pravom reći da se on za sve očinski brine. Jezikom Biblije su, međutim, svi ljudi doduše stvorenja Božja, ali nisu svi djeca Božja.

Klasične izjave o tome nalazimo u Evanđelju po Ivanu, poglavlje 1,10-13. Vrijedi potpuno citirati te stihove:

Na svijetu bijaše i svijet po njemu postade, a svijet ga ne upozna. K svojim je došao, a njegovi ga ne primiše. A svima koji su ga primili dao je moć da postanu djeca Božja, onima koji vjeruju u njegovo ime; koji nisu rođeni od krvi, ni od volje tijela, ni od volje muževe, nego od Boga.

Iz tih stihova jasno proizlazi sljedećih 5 točaka:

1. **Čovjek nije automatski dijete Božje**, jer je rođen na ovome svijetu. Da bi bio dijete Božje, mora postati dijete Božje, a ne može *postati* nešto što već jest.
2. **Uvjet da postane dijete Božje** je da primi Krista i vjeruje u njegovo ime: onima koji ga prime daje pravo da postanu djeca Božja.
3. **Ne postaju svi ljudi djeca Božja**, iz jednostavnog razloga što ne primaju svi ljudi Krista. *K svojim je došao, a njegovi* (tj. većina njegovih židovskih suvremenika) *ga ne primiše*. A danas ga ne prima mnogo ljudi iz najrazličitijih naroda.
4. **Kako se ne postaje djetetom Božjim:** djetetom Božjim ne postaje se na isti način kako smo začeti i kako su nas roditelji donijeli na svijet. Niti činom koji bismo sami mogli izvršiti snagom vlastite volje.
5. **Kako se postaje dijete Božje:** djetetom Božjim postajemo tako što smo začeti i rođeni od Boga, tako što Bog u nas usađuje svoj vlastiti život.

To zadnje obilježje "rođeni od Boga" jasno pokazuje razliku između Božjih stvorenja i djece Božje. Božja stvorenja su stvorena od njega, djeca Božja su od njega *rođena*. Elektroinženjer ne može dobiti dijete istim postupkom kojim stvara kompjutor. On proizvodi kompjutor ili ga konstruira; ali dijete mora začeti.

A postoji, naravno, ogromna razlika između kompjutora i njegova djeteta. Kompjutor može biti

visoko razvijen i izvoditi čudesno složene operacije, koje znatno nadilaze sposobnosti malog djeteta. Ali u kompjutoru nije sadržan inženjerov život, dok u djetetu jest. S tim životom dijete raste da bi uživalo u odnosu s ocem, kao i u očevu životu, ljubavi i zajedništvu s njim. Nasuprot tome, kompjutor se takvom uživanju ne može ni nadati.

To je, dakle, bila veličanstvena namjera koju je Bog imao u srcu još prije stvaranja svijeta: želio si je sinove i kćeri, koji će imati udjela u njegovu životu, razumjeti ga i uživati u njemu – i on u njima. Želio je s njima imati zajedništvo, koje je moguće samo u zajedničkom životu oca i sina odnosno oca i kćeri. Biblijskim jezikom rečeno:

U njemu (Kristu) nas je i izabrao prije utemeljenja svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim u ljubavi; predodredio nas za posinjenje po Isusu Kristu, za sebe, u skladu s dobrohotnošću volje svoje, na hvalu Slave svoje milosti. U njoj nas je prihvatio u Ljubljenome (Efežanima 1,4-6).

To je zapravo postanak koji je Bog sam zamislio za čovječanstvo: počevši od prirodnog rođenja, kojim kao Božja stvorenja dolazimo na ovaj vremenski ograničeni svijet, preko duhovnog rođenja, kojim postajemo dijete Božje dok smo još uvijek na ovom svijetu, do konačnog života u vječnom zajedništvu s Bogom u njegovu svijetu.⁴

⁴ To je u oštroj opreci s jadnim postankom o kojemu uči darvinistička teorija evolucije: od prastanice preko nespješnih i besciljnih promjena do života, koji je na koncu osuđen na zaborav!

:: Bog koji pati

Silni razmjeri toga nauma vidljivi su i iz činjenice da se Bog pri tom činu i sam na neki način promijenio. Onaj, kojega kršćani nazivaju drugom osobom trojstva, nije uvijek bio čovjek. Riječ – tako se naziva – nije uvijek bila tijelo. Ali postala je tijelom i postala čovjekom kako bi spašeni muškarci i žene mogli duhovno postati dijelom njegova tijela, kao što su i prirodno ljudsko tijelo i njegovi udovi dijelovi istoga tijela (usp. Ivan 1,1-2.14; 17,20-26; 1. Korinćanima 12,12-14). A kao pravi čovjek, patio je jednako kao i mi, iako je bio bezgrešan. No upravo zahvaljujući toj patnji, on je taj koji nam duhovno priprema put u vječnu slavu (Hebrejima 2,17-18; 4,14-16; 5,7-9; 12,1-3). Bog nije statičan ni bezosjećajan Bog!

"Ali," netko bi mogao prigovoriti, "kakve to ima veze s problemom boli i patnje o kojemu smo zapravo željeli raspravljati?"

Jednostavno ovo: o čovjekovu voljnom pristanku da primi Krista ovisi hoće li postati djetetom Božjim. Iz tog razloga (uz dosad navedene razloge) čovjek je morao biti stvoren s pravom slobodnom voljom, što smo nazvali prvim stupnjem. Kao što smo već utvrdili, Bog je u svome sveznanju predvidio da će se čovjek poslužiti slobodnom voljom kako bi se usprotivio Božjoj volji, postao neposlušan i udaljio se, kao i cijelo čovječanstvo, od Boga. Bog je isto tako predvidio da je jedini put da se čovjek spasi, vrati i nastavi s drugim stupnjem sljedeći: Sin Božji morao je i sam ne samo postati čovjekom, već se žrtvovati

kao zastupnik, otkupitelj i spasitelj čovjeka i podnijeti strašnu cijenu, patnju, bol i kaznu za ljudski grijeh da bi kao jaganjac Božji oduzeo grijehe svijeta. Bog je to predvidio i zbog sebe je sama i zbog ljudi bio spreman na sebe preuzeti patnju povezanu s postizanjem cilja koji mu bio na srcu. Jaganjac je bio predodređen, prije nego što je uopće počeo provoditi svoj naum; čak i prije stvaranja svijeta (1. Petrova 1,18-21).

Iz toga proizlaze dva zapažanja:

1. Koliko silan mora biti dobitak i slava, za Boga samoga, kao i za spašeno čovječanstvo, ako je Bog smatrao vrijednim da postane tijelo i pati na križu da bi ga postigao.
2. Intelektualni odgovori na problem boli su potrebni i korisni. No ono što umiruje srce vjernika i daje im hrabrost da podnesu patnju koju Bog dopušta je činjenica da Bog nije ostao postrani. Bog nije naumio postići svoj cilj dopuštajući ljudsku patnju, a da sam pritom ne pati. Jer u čemu je sam iskušan trpio, može pomoći onima koji su u iskušenju (Hebrejima 2,18). I zato što je Bog predao svoga Sina smrti za njih, Duh Božji uči vjernike da spoznaju i osjete tu istinu u dubini svoga srca.

On, koji nije poštedio vlastitog Sina, već ga je predao za sve: kako da nam s njim ne daruje sve? ... Krist koji je umro, štoviše i uskrsnuo, koji je zdesna

Bogu? – On baš posreduje za nas! Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač? ... No nad svime time smo više nego pobjednici zahvaljujući onome koji nas je ljubio. ... Jer uvjeren sam da nas ni smrt ni život, ni anđeli ni vlast, ni sadašnjost ni prošlost, ni sile, ni visina ni dubina, ni bilo koje drugo stvorenje ne može rastaviti od ljubavi Božje koja je u Kristu Isusu, našem Gospodinu (Rimljanima 8,32.33.39).

:: Posljedice ljudske pobune na prvom stupnju

Sada se u našem razmišljanju moramo vratiti na ono što smo nazvali prvim stupnjem Božjega plana za čovječanstvo, jer se, prema Bibliji, čovjekova pobuna dogodila na tom stupnju i od onda uzrokuje veliki dio patnje u svijetu.

Rekli smo da je prvi stupanj bio samo nužna odskočna daska kako bi Bog postigao važniji cilj. To ipak ne znači da prvi stupanj po sebi nema posebne vrijednosti ili značenja. Baš suprotno: mjesto i uloga koje je Bog dao čovjeku u odnosu na planet Zemlju uvijek su u najvišoj mjeri bili plemeniti i veličanstveni. Čovjek je trebao biti Božji potkralj, stvoren na njegovu sliku i priliku, postavljen nad Zemljom i nad svime što je na njoj. Kao Božji namjesnik trebao je razviti sav Zemljin potencijal. To je bila čudesno izazovna, kao i uzbudljiva i odgovorna zadaća, kojoj nije bio cilj samo razvoj tehničkih sposobnosti, već i moralnog karaktera. Unatoč čovjekovoj pobuni i otuđenju od Boga to još uvijek vrijedi, ali da se odvi-

jalo u neprekidnom i trajnom zajedništvu s Bogom i u skladu s njegovim moralnim uputama, cijeli je svijet mogao postati raj.

Biblija izvještava da je Bog na početku ljudskoga roda posadio vrt na određenom mjestu na Zemlji i u njega stavio svoga tek stvorenog potkralja. To, međutim, pokazuje da ostatak planeta nije bio vrt. Namijenjene mu zadaće naposljetku bi obavezale čovjeka i njegovo potomstvo da izađe van i razvije potencijal cijeloga planeta nad kojim ga je postavio Bog.

Ta zadaća ne bi bila sasvim bez opasnosti i mogućih boli. Na to ukazuje činjenica da je Bog, predviđajući to, opskrbio ljudsko tijelo različitim zaštitnim i iscjeliteljskim mehanizmima: imunim sustavom da bi odolio bolestima i sustavom zgrušavanja krvi da bi zatvorio rane i zaustavio smrtonosno krvarenje. Cijelo je stvorenje bilo dobro, kao što objašnjava sam Bog (Postanak 1,31). Ali ono nije nužno bilo bezopasno, osim ako se s njime ispravno ne postupa.

No čovjek se pobunio. Nije, doduše, odmah pao u nemoral; bilo je to nešto daleko temeljnije i važnije. Pao je u iskušenje da misli kako život može postati još inteligentniji, ljepši i potpuniji ako se usudi osamostaliti od Boga. Kao i mnogi, odlučio je odbaciti Božju opomenu da se čuva određenih smrtonosnih stavova i načina ponašanja kao ograničavajuću besmislicu. Tako se namjerno odrekao moralne i duhovne ovisnosti o Bogu.

Time ipak nije izgubio ulogu gospodara Zemlje, ali su nastupile dvije velike promjene.

1. *Bog je stvorenje podvrgnuo propadljivosti* (Rimljanima 8,20). To je opisano u dvjema poredbama. Najprije se stvorenje uspoređuje sa ženom pri porodu. Stvorenje trpi porođajne muke da bi uz pomoć čovjeka donijelo na svijet veličanstveni plod. Ono je za to stvoreno, ali do danas ga nije u potpunosti sposobno roditi unatoč njezinim bolovima i naporima; jer je naime – kao drugo – stvorenje kao rob podvrgnuto okovima propadljivosti (Rimljanima 8,2-22). No Biblija odmah objašnjava da taj uvjet nametnut prirodi neće zauvijek vrijediti. Jednoga dana stvorenje će biti oslobođeno i onda će razviti svoj puni potencijal i doseći divan cilj.

Kada se čovjek budalasto poželio osamostaliti od Boga, za njega je bilo najbolje da mu se osvijesti glupost njegova stava. Svijet, konačno, nije pripadao njemu. On ga nije stvorio. Pripadao je njegovu stvoritelju. Kada bi prolaznost stvorenja potaknula čovjeka i nanijela mu takve bolove i brige da bi se obratio i okrenuo Bogu, bila bi to dobra i korisna stvar.

Bolovi u prsima koji nas upozoravaju da nam je srce bolesno i da se moramo pobrinuti za njega su dobri! I ako prolaznost i uzdisanje stvorenja stalno podsjećaju čovječanstvo da se nalazi u pobuni protiv Boga i da se s njim mora pomiriti, onda je i to dobro.

2. *I sam je čovjek podvrgnut smrti* (Postanak 2,17; 3,17-24). Neposlušnost stvoritelju i otuđenje od izvora života neizbježno su promijenili čovjeka samog, njegovo držanje prema Bogu i stvorenju. Ona mu je donijela zdravstveno propadanje na svim razinama, kao i starenje i na koncu smrt. Koliko god stvorenje i dalje bilo čudesno, a čovjek veličanstven u tjelesnom, duševnom, estetskom, intelektualnom i praktičnom pogledu, ipak je morao iskustveno naučiti da ne može živjeti samo od kruha, već od Riječi koja dolazi iz Božjih usta (Ponovljeni zakon 8,3; Matej 4,1-4). Čak i kad bi bilo moguće imati sve radosti raja slobodnog od patnje bez osobnoga odnosa s Bogom, to bi bila duhovna katastrofa.

To, naravno, nije moguće. Čovjekovo otuđenje od Stvoritelja i njegova neposlušnost Božjim moralnim zapovijedima učinili su čovjeka nesposobnim da upravlja Zemljinim bogatstvima i prirodnim silama. Rezultat je da često (iako ne i uvijek) ni opasnosti svojstvene prirodnim silama ni prirodne katastrofe nisu te koje donose neizmjernu bol i smrt, već mnogo više ljudska zloraba tih sila i bogatstava. Promotrimo nekoliko primjera.

U ovom stoljeću čovjek je otkrio mogućnost cijepanja atomskih jezgara, a kasnije i atomsku fuziju. To je bilo briljantno postignuće ljudskoga znanstvenog uma. No kada je čovjek prvi puta upotrijebio to otkriće, pobio je stotine tisuća svojih bližnjih. Potom su Istok i Zapad, uz ogromne troškove, desetljećima proizvodili tisuće nuklearnih bojevih glava, narušavajući privredu i prijeteci jedni drugima.

Uporaba tih bojnih glava dovela bi do pustošenja širom svijeta, a možda i do potpunog uništenja planeta. U međuvremenu neupotrijebljene i uskladištene, te nuklearne bojeve glave i dalje dokazano predstavljaju stvaran i potencijalni izvor strašnih malformacija, bolesti i smrti.

Prošlih je godina glad stajala života tisuće Etiopljana. Na Zapadu je, međutim, primjena visokorazvijenih znanstvenih metoda u poljoprivredi dovela do proizvodnje velikih viškova žita, mesa i maslaca, koje se moralo deponirati u posebno izgrađenim skladištima. No kada je na tisuće ljudi u Etiopiji umiralo od gladi, europske su se zemlje dugo ustezale prepustiti nešto od tog ogromnog viška živežnih namirnica da bi spasile Etiopljane od gladi. To je moglo ugroziti njihov gospodarstveni položaj! Vodeće nacije daju ogromne svote novca za naoružanje u nadi da će prijetnjom uporabe oružja spriječiti agresiju. Kada bi među nacijama vladalo povjerenje, taj bi novac mogle upotrijebiti za oslobođenje Zemlje od siromaštva, bolesti i suša. No one ne mogu i ne usude se vjerovati jedne drugima. Kao posljedica ostaju siromaštvo, bolesti i pustinje, dok se i dalje troše ogromne količine novca, inteligencije i radnih sati na proizvodnju visoko razvijenog oružja.

U našem modernom svijetu industrija ispušta štetne kemijske tvari koje stvaraju rupu u ozonskom sloju i dovode do globalnog zatopljenja. Ukoliko se zatopljenje ne bude kontroliralo, doći će do teških prirodnih katastrofa širom svijeta. Unatoč tome, neke

od bogatih zemalja odbijaju smanjiti štetnu emisiju industrije. Nezasitna potrošačka pohlepa stanovništva tih zemalja to ne dozvoljava.

Ne znamo bi li naš planet mogao postojati i bez unutarnjih sila i procesa koji dovode do pomicanja kontinentalnih ploča, a povremeno i do potresa i vulkana. Jedno nam je ipak potpuno jasno: ovaj bi svijet bio mnogo sličniji raj, kakav je mogao postati, da čovjek nije toliko pokvaren grijehom i bolje ne vrši svoju zadaću upravljanja i gospodarenja nad prirodnim silama i Zemljinim bogatstvima.

:: Božji plan obnove stvorenja

No ima nade! Stvarne nade na solidnoj osnovi! Biblija nas uvjerava da je raspadljivost stvorenja samo vremenski ograničena: jednoga dana *i samo će se stvorenje osloboditi ropstva raspadljivosti* (Rimljanima 8,21).

Obnova je zaista već započela. Jer kada je čovjek u svojem sljepilu ubio Isusa Krista, začetnika života i Božjeg sina, Bog je svoga sina tjelesno uskrsnuo od mrtvih. To uskrsnuće ima posljedice za cijelo stvorenje. Biblija kaže da je uskrsli Krist prvijenac mrtvih (tj. ljudi koji su umrli). Cijelu žetvu, od koje je Krist prvina, činit će spašeni iz različitih stoljeća od početka vremena (1. Korinćanima 15,20-28). I samo stvorenje oslobodit će se ropstva raspadljivosti (Rimljanima 8,21). Nastat će novo nebo i nova Zemlja (2. Petrova 3,13; Otkrivenje 21,1). A tko zna što će sve potom započeti Bog u svojoj genijalnosti i stvaralačkoj moći.

"Ali zašto na tu obećanu obnovu moramo čekati toliko stoljeća?" pita netko. "Zar nije stvaran razlog za to obećanje to što ono nikada nije bilo ništa više od želje religioznih ljudi?"

To sigurno nije onaj razlog koji sama Biblija navodi za odgađanje. Ona kaže da obnova stvorenja čeka *objavljivanje sinova* Božjih (Rimljanima 8,19). Kakvog bi imalo smisla kada bi Bog obnovio stvorenje da bi ga onda ponovno, kao i prije, predao u ruke slabih i grešnih ljudi? Drugim riječima: stvorenje čeka završetak drugog stupnja Božjega plana, kako smo ga nazvali. Čeka djecu Božju i njihovo izrastanje u potpuno odrasle sinove Božje (Kološanima 1,28; 1. Ivanova 3,1-2), koji su sposobni preuzeti upravljanje nad novim nebom i novom Zemljom kao Kristovi zastupnici (Kološanima 1,13-20; Efežanima 1,9-10.19-23).

Prvi stupanj u tom procesu bio je da ljudi koje je stvorio Bog postanu djeca Božja. To, međutim, ne znači da će biti oslobođeni patnje koju obično doživljavaju ljudi koji nisu djeca Božja. Biblija kaže: *I mi koji imamo prve plodove Duha, sami u sebi uzdišemo ustrajno iščekujući posinjenje: otkupljenje našega tijela* (Rimljanima 8,23). Ti će vjernici možda čak i ustanoviti da ih je zadesila dodatna patnja u obliku progona, pa čak i smrti za Krista (Ivan 15,18-16,4; 1. Ivanova 3,13-16), kao što su to kršćani vrlo često doživljavali u svim vremenima u totalitarnim zemljama. Osim toga, tu je još jedan problem za vjernike, naime nerazmjer u raspodjeli patnje.

:: Nerazmjer u veličini patnje

Bilo da se radi o patnji koja nastaje zbog ljudskoga zla ili nepravedna ponašanja prema bližnjemu ili patnji koja dolazi od nesreća, bolesti ili prirodnih katastrofa – neki ljudi pate znatno više nego drugi. Nije samo patnja ta koju trpe, već i osjećaj da je strašno nepravedno što toliko pate, a drugi tako malo. "Zašto ja?" pitaju.

Biblija, naravno, prepoznaje taj problem i priznaje da je to jedan vid patnje koji do kraja iskušava vjeru u Boga. Pisac Psalma 73 je, primjerice, vjerovao u Boga, ali i priznao (stihovi 2ff) da se njegovo povjerenje u Božju pravdu skoro raspalo kada je ustanovio da su zli, beskrupulozni i brutalni ljudi i prečesto uspješni, zdravi i imućni, dok u usporedbi s njima mnogi dobri ljudi jako pate (stihovi 3-4). Sličan je i Jobov slučaj, o kojemu čitamo u Starom zavjetu. Job je bio vjernik i čovjek izuzetna karatera i socijalno osjetljiv. Unatoč tome pretrpio je, jednu za drugom, niz prirodnih katastrofa, odvratnih bolesti te duševnih i tjelesnih muka. To je uvelike nadilazilo ono što inače prolaze zli ljudi. Njegovo povjerenje u Božju ljubav i pravdu bilo je gotovo potpuno uništeno, iako je na kraju krajeva ipak slavilo. Tu Biblija ne usmjerava našu pozornost na te probleme, a da ne daje odgovore. Trebali bismo zapaziti dvoje:

1) Biblija ne pokušava već sada ponuditi potpune i konačne odgovore na te probleme. U prirodi je stvari da se takav odgovor može dati tek onda kada cijela povijest u svojoj beskrajnoj složenosti postigne svoj

cilj, a pojedivosti se svakog ljudskog života mogu sagledati u svjetlu cjeline i vidljivih vječnih posljedica.

2) Iako nam Biblija, doduše, daje neke odgovore koji zadovoljavaju naš intelekt, ona se ipak u prvom redu usredotočuje na odgovore koji se obraćaju našim srcima. Jer glavni je cilj Biblije pritom poduprijeti naše povjerenje u Boga i ohrabriti nas dok nam Božji putevi ne budu potpuno objašnjeni i opravdani na posljednjem sudu. (Sjetimo se početka 3. poglavlja, što su morali učiniti roditelji djevojčice koja je patila od iskrivljenja kralježnice?)

Odgovori koji se obraćaju srcu pokazat će se, naravno, osobito djelotvornima u ljudi koji su već iskusili Božju ljubav u Kristu kao realnost, prije nego što su suočeni s patnjom. Za ateiste, čija nevjera nikada nije dopustila osobno iskustvo Isusove ljubavi, ti odgovori ne moraju nužno biti važni. No to opet razjašnjava zdvojnost ateističke pozicije, koja svoje pristalice prisiljava da nerazmjer u raspodjeli patnje promatraju samo kao još jednu iracionalnu posljedicu temeljno iracionalnog, amoralnog i, konačno, nepravednog i beznadežnog univerzuma.

S vjernicima je drukčije. Kada dođe do nepravedne patnje, koju im nanese zli ljudi, oni se usuđuju pouzdati u Božje obećanje. To obećanje, za koje jamči Božja narav, a potvrđuje ga Kristovo uskrsnuće, govori da će doći posljednji sud na kojemu će se suditi svim nepravdama. Kao i pisac Psalma 73, ti

vjernici misle na konačan kraj zlih ljudi, te unatoč patnjama vjernika i očitom blagostanju zlih ljudi vjernik nikada, ni pod koju cijenu, ne bi zamijenio svoje mjesto s tim ljudima (Psalam 73,17ff).

Kršćane ne čudi ni to što znatno više od običnih građana moraju patiti zbog djelovanja zlih ljudi kao što se, primjerice, događalo u SSSR-u u lošim vremenima, koja su srećom prošla, i kao što je još uvijek slučaj u mnogim zemljama. Jer kršćani znaju od samoga početka da su pozvani slijediti primjer Krista *koji ne učini grijeha i u čijim se ustima ne nađe prijevare; on koji vrijedan nije zauzvrat vrijeđao, mučen nije prijeto, nego je to prepuštao pravednomu sucu* (1. Petrova 2,22-23).

Uvjeren da će se Bog pobrinuti za pravdu na posljednjem sudu, Krist je prihvatio patnju koju su mu nanijeli pokvareni ljudi. Štoviše, molio je za svoje krvnike i podnio kaznu za njihove grijeha iz ruke Božje da bi se svi, koji to žele, mogli spasiti.

Kršćani su stoga pozvani da trpe zbog Isusa Krista, svoga spasitelja, tako što će hrabro svjedočiti o svojoj vjeri u njega. Isto tako trebaju trpiti i zbog svojih bližnjih, jer donose Božju ponudu mira i oprosta svijetu koji je u dubini srca neprijateljski nastrojen prema Bogu. Kršćani u takvoj patnji ne nalaze razlog za sumnju u Božju ljubav i pravdu, već u njoj vide potvrdu Kristova upozorenja (Ivan 15,18-16,4), kao i čast (Matej 5,10-12; Djela 5,40-42; 1. Petrova 4,12-14).

No kakve to veze ima s drugim vrstama patnje, koje ne potječu od zlonamjernih ljudi, već od pri-

rodnih uzroka kao što su npr. nesreće, katastrofe, bolesti, smrtni slučajevi i slično? Biblija ne daje objašnjenje zašto neki vjernici trpe nerazmjerno više od drugih. No ona posuže za tako ekstremnim primjerom kao što je Jobov da bi nam razjasnila kako je Bog dopustio tu patnju i iskoristio je da pokaže kako je Jobova vjera istinska, te da tu vjeru očisti i ojača i još je produbi. Biblija objašnjava da je vjera kao zlato (1. Petrova 1,6-7). Vrijedan grumen pravoga zlata ipak će sadržavati i nečistoće. Zlatar će ga zato staviti u posudu za taljenje da bi odstranio šljaku. Grumen zlata će tada biti još dragocjeniji. Tako se i vjera mora pokazati nehinjenom i pravom (2. Timoteju 1,5). Mora se očistiti da bismo Boga ljubili i uzdali se u njega zbog njega samog – a ne zbog koristi koje imamo od njega (Job 1,9). Osim toga, kvantiteta vjere može biti različita (mala ili velika, vidi Matej 14,31.60; 15,28), kao i kvaliteta (slaba ili jaka, vidi Rimljanima 4,19-20). I poput mišića u ljudskom tijelu, vjera raste i jača dok se vježbamo u njoj i stavljamo je na kušnju u sve težim situacijama. Bog nam ne objašnjava zašto neku od svoje djece izlaže naizgled nerazmjerno teškim kušnjama. Samo će predstojeća vječnost to razjasniti, kada rezultati tih kušnji postanu očiti. Biblija nas uvjerava (1. Petrova 1,7) da će se za svaku kušnju vjere, malu ili tešku, pokazati da donosi hvalu, čast i slavu. To će se dogoditi kada se Isus Krist objavi pri svome povratku. Što je kušnja bila veća, to će veća biti slava i čast.

Tu na Zemlji obrazovani medicinski tehničar obavlja vrijednu službu. No on ne mora polagati tako teške ispite kao student medicine. Svakih nekoliko mjeseci piloti se u simulatoru dovode u sve zamislive strašne i opasne situacije kako bi testirali svoje sposobnosti do te mjere da se čak i jaki muškarci slamaju u suzama. Ali nitko si ne razbija glavu time zašto su njihovi ispiti neusporedivo teži od onih u auto-školi. Po Isusu će položaj i odgovornost u njegovom budućem kraljevstvu djelomice ovisiti o patnji njegovih učenika tu na Zemlji (Marko 10,37-39). Što je veća bila patnja, to će veći biti konačni položaj i odgovornost.

:: Najbolji pristup problemu patnje

U zadnja dva poglavlja potrošili smo mnogo vremena – mnogima će se to učiniti previše – na razmatranje i promišljanje različitih problema povezanih s patnjom. Najbolji pristup, međutim, nije da najprije pokušamo sami riješiti svoje probleme, a onda u vjeri pristupimo Stvoritelju. Baš suprotno, najprije moramo u vjeri pristupiti Stvoritelju i dopustiti mu da nam pomogne sagledati probleme.

U korisnoj usporedbi, Biblija opisuje kako smo svi mi poput ovaca koje trebaju pastira. A naš nam je Stvoritelj dao velikoga i dobrog pastira, koji je za svoje ovce položio vlasiti život. Uskrsnuo je od mrtvih i svim svojim ovcama jamči vječnu sigurnost, koja nadaleko nadilazi to malo kratkih godina našega života ovdje na Zemlji (Ivan 10). On zna da nam *glavu pomazuje uljem i vodi nas bez straha dolinom smrti*

da bismo *u domu Gospodinovu prebivali kroz dane mnoge* (Psalam 23). Ako smo dotad čvrsto bili uz njega, naći ćemo mir u srcu i olakšanje briga još dok čekamo konačne odgovore na naše probleme.

:: Posljednja konfrontacija

Više puta smo ukazali na to da ateizam ne nudi nadu. Ali ateistu je još mnogo gore. Njegovo odbijanje odnosno nesposobnost da vjeruje u Boga ne znači da Boga nema. Ateist vjeruje da se sa smrću pojedinca sve završava, da poslije smrti nema života. No njegovo vjerovanje ne znači da je to tako. Smrt ne znači uništenje. Poslije smrti dolazi sud (Hebrejima 9,27-28). Isus Krist je umro da bi se svi, koji se obrate i uzvjeruju, mogli spasiti i naposljetku ući u Božje nebo. Ali njegova smrt nije se dogodila bez razloga. Umrijeti nespašen ne znači riješiti se patnje; to je početak vječne muke, vječne odvojenosti od Božjega prisustva. Samoubojstvo ni u kojem slučaju nije dogovor na patnju. Za nevjernika smrt, po Isusovim vlastitim riječima, otvara vrata vječnim mukama (Luka 16,19-31). Po prirodi stvari ne može biti drukčije. Nasuprot tome, patnja bilo koje vrste za vjernika nikada nije čisto destruktivna. Ona je jedan od procesa kojima Bog one, koji su postali njegova djeca, preoblikuje u moralno i duhovno zrele, odrasle sinove Božje (Hebrejima 12,1-13; Jakob 1,2-4; 1. Petrova 1,6-7). Ne bismo se trebali praviti da se vjernici raduju patnji, nego oni uče zauzeti stav koji je izrazio apostol Pavao:

Zato ne malaksavamo. Naprotiv, ako se i raspada naš vanjski čovjek, ipak se naš nutarnji čovjek obnavlja iz dana u dan. Uistinu, naša nam sadašnja ali kratkotrajna i mala nevolja donosi izvanredno veliku i vječnu slavu, nama koji ne smjeramo na vidljivo, nego na nevidljivo, jer je vidljivo prolazno, a nevidljivo je vječno (2. Korinćanima 4,16-18).

Osim toga, tjelesna smrt dobiva za djecu Božju drugi aspekt. Vjernici se ne raduju procesu umiranja i ne trebaju to hiniti. Ali oni se ne boje ni smrti ni onoga poslije. Krist je za njih slomio strah smrti (Hebrejima 2,14-15). Napustiti tijelo za njih znači *vratiti se Gospodinu* (2. Korinćanima 5,1-8).

Vjernik je stoga u najboljem položaju da sagleda istinske životne vrijednosti i postupa u skladu s njima. U ovome životu postoje vrijednosti koje su važnije od samoga tjelesnog života. Najviša od tih vrijednosti je vjernost istini, Stvoritelju, Sinu Božjemu, Duhu Svetomu i vjernost svim ostalim moralnim i duhovnim obavezama koje iz toga proizlaze. Tko vjeruje da se sve završava s tjelesnom smrću, grčevito će se držati ovoga života. Zato će biti doveden u kušnju da se pogađa s istinom, iako je poznaje.